

PH.D.ER OG
PROJEKTANSATTE I
CORONAKLEMME

SIDE 8

FONDE SKÆV-
VRIDER: FÅ
OMRÅDER LØBER
MED PENGENE

SIDE 18

CORONAKRISEN:

Vigtig klimaforskning forsinkes

SIDE 12

**Corona
TEMA**
Side 8-15

8

PH.D.ER OG PROJEKTANSATTE I KLEMME

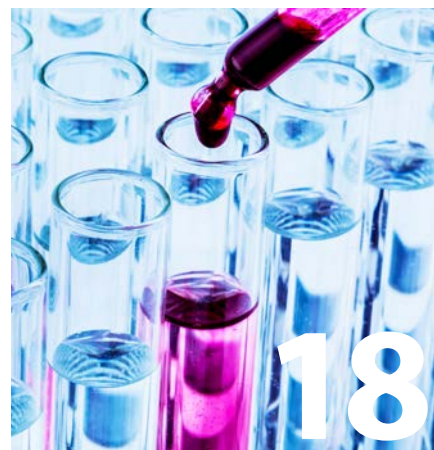
De risikerer at måtte vente længe på at få afklaret, om de kan få forlængelse på grund af coronakrisen, og om der vil være midler til at betale deres løn.

12

CORONAKRISEN FORSINKER VIGTIG KLIMAFORSKNING

Ny viden om afsmeltningen af indlandsisen bliver forsinket mindst et år.

18

FONDE SKÆVVRIDER: FÅ OMRÅDER LØBER MED PENGENE

De offentlige danske fonde favoriserer i lige så høj grad som de private fonde nogle få særlige forskningsområder.

DTU AFSKEDIGER FOR SYVENDE GANG I ÅR

DTU Fødevarerinstitutionen skal afskedige op mod 30 medarbejdere. **4**

ITU-LEKTOR PÅ FORSKNINGSPHOLD MISTER BØRNEYDELSER

Lisbeth Klastrup er blevet frataget sine børneydelser, fordi hun er i Australien, men hun er skattepligtig i Danmark og løser opgaver for sin arbejdsplads. **6**

STOR USIKKERHED OM PROJEKTFORLÆNGELSER

Forskede ph.d.-studerende og projektansatte forskere risikerer at måtte vente længe på at få afklaret, om de kan få forlængelse på grund af coronakrisen, og om der vil være midler til at betale deres løn. **8**

AFGØRENDE KLIMAFORSKNING FORSINKES AF CORONAKRISEN

Dorthe Dahl-Jensens forskningshold kommer ikke til at bore iskerner i Grønland i år, så vigtig ny viden om afsmeltningen af indlandsisen bliver forsinket mindst et år. **12**

PH.D.-STUDERENDE I CORONAKLEMME – KAN IKKE FÅ ANALYSERET AFGØRENDE PRØVER

Giulia Sinnl kan ikke få analyseret iskernerne fra den grønlandske indlandsis, der danner hele grundlaget for hendes forskningsprojekt. Nu frygter hun ikke at kunne aflevere til tiden eller at måtte sadle helt om med kun et år tilbage. **15**

MÅNEDENS FOTO: EKSPLOSIONERNE, DER ALDRIG HØRER OP

Supernovaen SN2016aps har slået nye astronomiske rekorder, men den er stadig ikke lige så flot som gode gamle SN1054 – krabbetågen. **16**

OFFENTLIGE FONDE SKÆVVRIDER (OGSÅ) FORSKNINGEN

De offentlige danske fonde favoriserer i lige så høj grad som de private fonde nogle få særlige forskningsområder, viser notat. **18**

VIS DIT PH.D.-PROJEKT: GÆSTERNE, DER BLEV FREMMEDE

Medierne fremstillede de første gæstearbejdere som dydsmønstre, men i

løbet af halvferdserne kom der anderledes dystre billeder på banen. Silke Holmqvist har undersøgt mediernes indvandrerbilleder i tre årtier. **22**

LÆRING: ONLINEUNDERVISNING EFTER PANIKKEN

På få uger har rigtig mange undervisere overskredet grænsen fra panik til it-didaktik, konstaterer forsker i digitale læringsmidler. **24**

DEBAT: AT SLÅ SIG PÅ DET SOCIALE

Samfundets sociale kendsgerninger bider man sjældent skeer med uden at møde modstand. **26**

NAVNE

Nye udnævnelser, priser og bevillinger. **28**

BAGSIDE: MERE VIDEN TIL DRONNINGEN

Videnskabernes Selskab har foræret sin protektor en bog om forskning i anledning af hendes 80-års fødselsdag. Og det er muligvis ikke skudt helt forbi med lidt opdateret viden – særligt hvad angår klimaforskningen. **32**

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutionsansatte, Djøfs universitets- og forskningsansatte (UFO) under Djøf Offentlig. Løsaabonnemeter: IDA, Pharmadanmark, Psykologforeningen.

Bladets leder skrives af repræsentanter for universitets- og sektorforskningsafdelingerne i DM og Djøf. Bladets leder udtrykker fælles holdninger.

Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Ansvarshavende redaktør:

Jakob Elkjær (je@dm.dk).

Redaktionelle medarbejdere:

Red. leder Claus Baggersgaard (cbl@dm.dk), journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk).

Øvrige henvendelser:

Sekretær Sidse Rølle Jakobsen (srj@dm.dk).

Redaktionens adresse:

Forskerforum, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, telefon: 38 15 66 55.

Oplag: 8.200 eks.

Udkommer 9 gange om året den første uge i hver måned.

Forside: Professor Dorthe Dahl-Jensen.

Forside foto: Mik Eskestad/Jyllands-Posten/Ritzau Scanpix.

Øvrige adresser:

DM, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, tlf. 38 15 66 00.

Djøf, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, tlf. 33 95 97 00.

Grafisk produktion: OTW A/S.

Næste udgivelse: 18. juni 2020.

Af Janne Gleerup, næstformand for universitetslærerne i DM og fællestillidsrepræsentant for VIP, Roskilde Universitet

Giv de tidsbegrænset ansatte lov til at færdiggøre deres forskning!

Nogle gange tænker jeg tilbage på min tid som ph.d.-studerende. På tilstrækkelig lang afstand fremstår det som en rosenrød tid med fordybelse i videnskabsteoretiske erkendelser, uforudsigeligt, men voldsomt inspirerende feltarbejde, som i mit tilfælde gav et uvurderligt indblik i omsorgsarbejders vigtige, men ofte ringeagtede indsatser på ældreområdet. Ph.d.en gav anledning til foredrag og andre formidlingsaktiviteter målrettet praksis. Samt en række publikationer, som banede vejen for en stribe efterfølgende midlertidige ansættelser, før jeg – langt oppe i 30'erne – fik en fast ansættelse. Når jeg tænker efter, var det knap så rosenrødt endda.

Nu er vilkårene endnu sværere. Som TR får jeg i disse uger mange henvendelser fra midlertidigt ansatte forskere, som er kommet i klemme under coronakrisen. Deres beretninger understreger, hvordan det usikre arbejdsliv og den konstante jagt på nye midler til endnu en midlertidig ansættelse slider og i værste fald fører til, at stærke, specialiserede forskere kaster håndklædet i ringen og forlader alt det, de har dygtiggjort sig i.

Som tidsbegrænset ansat forsker er man konstant på prøve, og kravene til at levere god og relevant forskning under højt tidspres er siden min tid kun vokset, mens normer for undervisning og forberedelse løbende beskæres som konsekvens af mangeårige nedskæringer på universitetsområdet. Med coronakrisen oplever vi alle, at velforberedte undersøgelsesdesign, feltarbejder og laboratorieforsøg aflyses, men udfordringerne er særligt tilspidsede

for de mange ph.d.-studerende, postdocs og adjunkter, som ikke blot forskningsmæssigt, men også ansættelsesmæssigt har meget på spil. Forskningsophold og kurser aflyses, og med de korte ansættelsesforløb må meget af det planlagte helt opgives. Disse benspænd betyder, at mange bliver tvunget til at omtænke hele projektet og opfinde nødstrategier for

“ *Som tidsbegrænset ansat forsker er man konstant på prøve, og kravene til at levere god og relevant forskning under højt tidspres er siden min tid kun vokset.* ”

at nå i mål med et sammenhængende forskningsprojekt, før ansættelsen udløber, og resultaterne skal forsvares.

Oven i disse problemer kommer udfordringer, når kurser og vejledning digitaliseres. Det er en mundfuld for de erfarne, men det er en endnu større både faglig og pædagogisk belastning for de ofte uprøvede undervisere. Mange tidsbegrænset ansatte forskere har små børn, og de usikre indtægtsforhold på laveste løntrin betyder, at de færreste har råd til at bo i hus med have. De sidder i

stedet i små lejligheder med vanskelige vilkår for ro til forskningsprojekterne.

Nogle dele af pressen og det politiske system opstiller populistiske modsætninger mellem hårdtarbejdende velfærdsarbejdere og forkælede akademikere, som coronakrisen afslører, at vi sagtens kan undvære. Andre polemiserer konfliktsøgende, at offentligt ansatte sjasker privilegieret rundt derhjemme med fuld løn, mens virksomheder går konkurs, og privatansatte fyres. I et sådant debatklima er det op ad bakke at kæmpe for de tidsbegrænset ansatte forskeres vilkår, men det gør ikke opgaven mindre vigtig.

Anerkendelse af sundhedssektorens kernetropper står ikke i modsætning til, at vi sikrer alsidig samfundsvigtig forskning, som coronakrisen klart viser, vi har brug for til løsning af de komplicerede udfordringer. Lad os afvise, at faggrupper og sektorer spilles ud mod hinanden. Hjælpepakker til privatområdet og forskningsområdet er ikke hinandens modsætninger, men er en nødvendig hjælp til, at hele samfundet kan komme godt igennem krisen. Vi er stolte af at have landet en aftale, som muliggør coronarelateret forlængelse af tidsbegrænsede ansættelser, og vi forventer, at ledelserne benytter det til at hjælpe dem, der kommer i klemme. Men det er nødvendigt med politisk vedtagne midler til forlængelse af forskningsforløbene, så regningen ikke lander i de forskningsmiljøer, der fortsat skal virke for samfundet. Det har vi alle sammen brug for.

DTU afskediger for syvende gang i år

Denne gang er det DTU Fødevareinstituttet, som skal skille sig af med op mod 30 medarbejdere for at spare cirka 15 millioner kroner. Instituttets direktør giver de fortsatte topcentsbesparelser på forskningsbaseret ministeriel rådgivning og følgeomkostningerne ved at hente eksterne forskningsmidler skylden.

OM DTU FØDEVAREINSTITUTTET

DTU Fødevareinstituttet af et af i alt 22 institutter på DTU.

DTU Fødevareinstituttet var indtil den 1. januar 2007 en sektorforskningsinstitution under Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri med navnet Danmarks Fødevareforskning.

Håndteringen af regler, kontrol etc. i forbindelse med fødevarer sikkerhed ligger hos Fødevarestyrelsen, mens den videnskabelige vurdering af risici og den forskningsbaserede vurdering af overvågningsdata ligger hos DTU Fødevareinstituttet.

Instituttet udfører forskning inden for både mikrobiologisk og kemisk risikovurdering, men også inden for fødevarerproduktion og ernæring.

DTU Fødevareinstituttet står for en stor del af den forskningsbaserede rådgivning inden for ernæring, fødevarer kvalitet, fødevarer sikkerhed samt miljø og sundhed i Danmark. DTU Fødevareinstituttet rådgiver især Fødevarestyrelsen og Miljøstyrelsen.

Mindst syv større afskedigelsesrunder har Danmarks Tekniske Universitet været igennem alene i 2020. Det har Mike Wenøe, konsulent i Dansk Magisterforening (DM), opgjort, så han kender efterhånden turen til Lyngby for at rådgive medlemmerne.

En ny afskedigelsesrunde er nu blevet varslet på DTU Fødevareinstituttet, der skal finde besparelser på 15 millioner kroner i år og minimum yderligere to millioner kroner i 2021.

Mike Wenøe fortæller, at det forventes, at op mod 30 medarbejdere blandt både VIP og TAP skal afskediges, men det er uvist, hvor mange DM'ere der er iblandt. Omkring 100 ansatte på instituttet er under DM's forhandlingsret.

DM har tidligere kritiseret DTU for at forsøge at krybe uden om reglerne i forbindelse med masseafskedigelser, men Mike Wenøe roser DTU for at have rettet op og for at prøve at minimere antallet af afskedigelser i

forbindelse med den igangværende fyringsrunde.

“Det er mit indtryk, at det er en ordentlig proces. De gør et bedre arbejde, end vi nogle gange har oplevet tidligere”, siger han.

Mike Wenøe peger på, at instituttet indførte et ansættelsesstop i januar i år, hvorefter de ikke har besat flere ledige stillinger. De ansatte blev også den 14. april tilbudt muligheden for at takke ja til en frivillig fratrædelsesordning for at reducere antallet af afskedigelser. Fristen for at melde sig var den 21. april, og den 20. april underrettedes alle berørte medarbejdere, hvorefter de indkaldes til personlig samtale om påtænkt afskedigelse.

Bevillingen beskæres med to procent årligt

Christine Nellemann, instituttets direktør på DTU Fødevareinstituttet, bekræfter, at instituttet beklageligvis må afskedige medarbejdere. Hun siger, at de har valgt

at tage en stor afskedigelsesrunde nu, da de ellers kan forudse, at de skal igen nem den samme proces igen om få år.

“Det er hårdt for alle parter hver gang, og det påvirker arbejdsmiljøet længe efter, så vi forsøger at afskedige så sjældent som overhovedet muligt”, siger Christine Nellemann.

Hun forklarer, at besparelserne primært skyldes to forhold:

For det første er DTU Fødevareinstituttet en af de tidligere sektorforskningsinstitutioner, der blev fusioneret med universiteterne i 2007. Det betyder, at instituttet fortsat får en stor del af sin indtægt fra en kontrakt med Miljø- og Fødevareministeriet om at levere forskningsbaseret rådgivning om emner som bæredygtig ernæring og fødevarer sikkerhed. Bevillingen bliver fortsat beskåret med to procent om året, selvom regeringen ved årsskiftet stoppede omprioriteringsbidraget, der skar to procent af universiteternes bevillinger årligt.

“Vi undrer os over, at forskning, der danner grundlaget for rådgivningen af ministre om vigtige emner, fortsat er underlagt årlige besparelser. Vi burde også fritages”, siger Christine Nellemann.

Indirekte omkostninger æder budgettet

Den anden grund er ifølge institutdirektøren, at DTU Fødevareinstituttet er offer for sin egen succes eller rettere offer for forskernes evne til at skaffe eksterne midler til deres forskningsprojekter fra forskningsråd, private fonde, virksomheder og fra EU. Hele 140 millioner kroner blev det til alene sidste år.

“ Det er mit indtryk, at det er en ordentlig proces. De gør et bedre arbejde, end vi nogle gange har oplevet tidligere.

Mike Wenøe, konsulent i Dansk Magisterforening (DM)

Christine Nellemann erkender, at det lyder underligt, men de mange penge er ikke kun en velsignelse, da der følger en række indirekte omkostninger med ved at gennemføre forskningsprojekterne, som instituttet selv må betale. Det drejer sig fx om husleje, vedligehold af bygninger, laboratorier og administration.

Mange private donorer betaler slet ikke eller maksimalt 15 procent i overhead til disse udgifter, og det er langtfra nok til at dække de reelle udgifter, siger Christine Nellemann.

“Nu vil du sikkert spørge, hvorfor vi ikke bare lader være med at tage imod pengene, men det kan vi ikke. Vi er netop sat i verden for at bidrage til at løse nogle af de store globale udfordringer, som vi har kompetencer til. Det kræver desværre en hård prioritering, da de offentlige bevillinger ikke rækker til at øge forskningen i de problemstillinger, som vi er sat i verden for at løse”, siger hun. ■

FORSKNINGSOPHOLD KOSTER ITU-LEKTOR EN FORMUE:

Mister børneydelser, men skal betale skat i Danmark

Lektor Lisbeth Klastrup har valgt at tage til Australien i ti måneder for at dygtiggøre sig inden for sit forskningsfelt, men det kommer til at koste hende en mindre formue bl.a. i mistede familieydelse. Hun betragtes nemlig automatisk som udrejst af Danmark, når hun er væk i mere end seks måneder.

Universiteterne skal internationalisere. Sådan lyder det i universitetsloven og fra politikere og eksperter, men når danske forskere vælger at lytte og tager ud for at dygtiggøre sig i den store verden, risikerer de at ende med en smertefuld privatøkonomisk ørefigen.

Det må Lisbeth Klastrup, der er lektor på IT-Universitetet i København, sande, efter at hun valgte at tage på et ti måneder langt forskningsophold i Melbourne, Australien.

Hun fortæller, at hun er enlig mor og er blevet frataget alle sine familieydelse med øjeblikkelig virkning. Det til trods for at hun fortsat er lønnet af og ansat af ITU og i praksis står til rådighed for sin arbejdsplads i forbindelse med diverse opgaver. Blandt andet vejledning af ph.d.-studerende, vurdering af reksamensopgaver og planlægning af undervisningen i 2021. Hun har tilmed fået bekræftet af Skattestyrelsen, at hun er skattepligtig i Danmark, mens hun er i Australien.

“Groft sagt kommer dette ophold til at koste mig ca. 80.000-90.000 i tabt familieydelsestilskud, ekstra huslejudgifter og forsikringer til min søn og mig, som jeg skal finde i mit eget budget, så selv med et ekstra skattefradrag er det en lidt dyr pris at betale for at styrke sin faglighed og sin karriere”, skriver hun per mail fra Australien.

Hun påpeger, at mulighederne for at søge fondsmidler til forskningsophold

er meget begrænsede, når man er humanistisk forsker.

Lisbeth Klastrup fortæller, at hun har optjent og følgende fik bevilget forskningsorlov, da hun ville opsøge nogle gode forskningsmiljøer inden for sit fagområde i forbindelse med et bogprojekt. Hun arbejder på en bog om mediering af døden i digitale medier med særlig fokus på nye sorgpraksisser på sociale medier.

“Jeg optræder relativt tit i nyhedsmedierne som ekspert i digital og social mediekultur, og jeg er sikker på, at mit ophold vil give mig ny og opdateret viden på feltet, som jeg så kan formidle videre til den danske offentlighed, når jeg er hjemme igen”, skriver hun per mail.

Fik forkert vejledning af Udbetaling Danmark

Da hun var bange for, at opholdet kunne få konsekvenser for hendes familieydelse, kontaktede hun i januar før afrejse Udbetaling Danmark for at høre, om hun som forsker på midlertidigt ophold i udlandet med sit barn i

“Jeg optræder relativt tit i nyhedsmedierne som ekspert i digital og social mediekultur, og jeg er sikker på, at mit ophold vil give mig ny og opdateret viden på feltet, som jeg så kan formidle videre til den danske offentlighed, når jeg er hjemme igen.

Lisbeth Klastrup

regi af sit arbejde stadig kunne få familieydelse, selvom hun meldte flytning til cpr-registret. Beskeden lød, at det kunne hun godt, hvis hun fremsendte en cpr-erklæring med dokumentation fra sin arbejdsgiver på, at hun stadig er ansat og står til rådighed for arbejdspladsen. Det gjorde hun, og så troede hun, at alt var i orden, men nej. Nogle andre sagsbehandlere i Udbetaling Danmark havde i mellemtiden set på sagen og afgjort, at hun øjeblikkeligt mistede alle former for børnebidrag, fordi hun er udrejst af Danmark i mere end seks måneder med sit barn og ikke betragtes som udstationeret, selvom hun er statsansat. Faktisk mener Udbetaling Danmark slet ikke, at hun er ansat af staten.

“De er rimelig ligeglade med, at de har fejlvejledt mig, selvom det nok havde betydet, at jeg havde valgt ikke at tage af sted. Det er en fuldstændig urimelig “straf” for faktisk at udføre mit arbejde, når jeg er dansk ansat og blot udfører en del af mit arbejde i udlandet, hvilket SKAT også vurderer. Jeg mener desuden, at det er en faktisk forkert vurdering, at jeg ikke er statsansat. Alle universiteter er i princippet selvejende institutioner, men de er jo under offentlig forvaltning og på statsbudgettet, ligesom jeg jo er ansat under henvisning til en aftale med staten”, skriver Lisbeth Klastrup.

Hun tilføjer, at det ud over indtægts-tabet har skabt en masse praktiske problemer, at hun er registreret som

Lisbeth Klastrup er taget til Australien for at opsøge inspirerende forskningsmiljøer i forbindelse med et bogprojekt.

udrejst af Danmark. Alle offentlige myndigheder og private virksomheder, der bruger hendes cpr-nummer i deres "forretning", har nemlig fået besked om, at hun ikke længere bor i Danmark, og det betyder for eksempel, at andre uddannelsesinstitutioner kunne tro, at hun ikke længere er til rådighed som censor. Andre udfordringer er siden stødt til: "Der var en misforståelse omkring mine forsikringer, der gjorde, at jeg blev nødt til at tegne en ny privat, efter at jeg var taget af sted. Men jeg kan ikke få nogen form for privatforsikring i Danmark, fordi jeg officielt er registreret som udrejst, og allerede har været væk i en længere periode. Jeg står altså i et land, der også er ramt af coronavirus, uden mulighed for privat forsikring i mit eget land, men heldigvis har der været lokale forsikringer at få, men det koster".

Politikerne må gribe ind

Lisbeth Klastrup skriver, at hun selvfølgelig er frustreret over sin personlige situation, men hun mener, at sagen er principiel, da seks månedersreglen kan ramme alle forskere, der taget til udlandet med deres familie for at dygtiggøre sig. DM og politikerne burde derfor gå ind i sagen, da det handler om urimelige arbejdsvilkår, der ikke mindst rammer enlige forsørgere, som ofte er kvinder, særligt hårdt, fordi de er mere afhængige af familieydelse.

"Et forskningsophold i udlandet er en væsentlig del af meriteringen og dygtiggørelsen som forsker og vigtigt for ens cv i forbindelse med fx ansøgninger til lektor- og professorstillinger. Den mulighed fratages de enlige forsørgere nærmest fremadrettet, hvilket vil medvirke til at skævvride kvindelige forskeres karriere endnu mere, og det

kan ikke være godt for ligestillingen", skriver hun.

Lisbeth Klastrup har klaget til Udbetaling Danmark over afgørelsen, men de har ikke givet hende medhold, og sagen sendes nu videre til Ankestyrelsen. Hendes universitet kompenserer heller ikke for denne type af indtægts-tab.

"Det er forståeligt, men personligt selvfølgelig lidt ærgerligt ikke at blive kompenseret, men det er vigtigt at lægge vægt på, at ens mulighed for at komme af sted ikke skal afhænge af ens universitets økonomi eller indstilling til sabbaticals. Uanset om man tilhører et "rigt" eller fattigt universitet, er almindelig forsker eller "eliteforsker", der sendes af sted for at bedrive topforskning med masser af institutionel rygdækning, så burde vi alle være lige-stillede i forhold til at få vores sociale ydelser med os", skriver hun.

Personligt har hun besluttet aldrig at tage på forskningsophold i mere end 5 måneder og 29 dage igen, da omkostningerne ellers er for store på grund af seks månedersreglen. Men hun er godt klar over, at der kan være faglige grunde til at være længere tid af sted. Det kan være, fordi det tager lang tid at udføre feltarbejde på stedet i udlandet. Måske tager det lang tid at samle data ind. Måske er man involveret i et forskningsprojekt, hvor ens internationale kollegaer er afhængige af, at man er til stede. Eller måske ønsker man, som hun selv, at besøge to forskningsinstitutioner, hvor der er højtprofilerede forskere inden for ens fagområde, man gerne vil inspireres af. ■

AUSTRALIEN ER OGSÅ RAMT AF CORONAVIRUS

Lisbeth Klastrup fortæller, at universiteter og skoler i staten Victoria, hvor hun opholder sig, også er lukkede på grund af smittefare. Undervisningen finder som i Danmark sted online. Mange internationale studerende er tvunget til at rejse hjem, da de på grund af nedlukningen af det australske samfund har mistet de job, der forsørger dem, og den australske stat ikke vil støtte dem. Det kan fremadrettet true økonomien for mange australske universiteter.

Selv om man formelt set har en fuld arbejdsdag, er det langt fra sikkert, at man som hjemmearbejdende forsker kan levere det, man normalt gør. Men ikke alle kan regne med at få kompenseret forsinkelserne.

Stor usikkerhed om projektførlængelser

Ph.d.-studerende og projektansatte forskere, som bliver forsinket af coronakrisen, risikerer at skulle vente længe på at få afklaret, hvor slemt de skal være ramt for at få forlængelse, og om der vil være midler til at betale deres løn.

Hvornår kan jeg genoptage min forskning på normal vis? Kan jeg gennemføre mit forskningsprojekt? Når jeg at blive færdig til tiden? Og hvis ikke – kan jeg få forlængelse med løn?

Der er i øjeblikket stort set ikke andet end hvis'er for forskere i projekt- eller uddannelsesstillinger.

Dansk Magisterforening oplever nærmest en storm af spørgsmål fra bekymrede forskere, der på forskellige måder er blevet forsinket i deres forskningsprojekter. Ikke mindst ph.d.-studerende er usikre på deres situation. Forsinkelserne har mange grunde – lige fra indsamling af data eller analyser, der ikke kan gennemføres, til dårlige

arbejdsbetingelser på grund af børn, der skal passes.

En aftale mellem Akademikerne og staten har gjort det muligt for universiteterne at forlænge ansættelsen med henvisning til coronakrisen. Men der følger ingen penge med aftalen. Så selv om universiteterne har lov til at forlænge projekterne, har de næppe råd til at gøre det.

“Vi har måske 8.000 ph.d.-studerende. Det giver 8.000 månedslønninger, for hver måned der går. Det er penge, vi ikke har, og det har de eksterne bevillingsgivere muligvis heller ikke”, siger Anders Bjarklev, DTU-rector og formand for Rektor-kollegiet.

Alle kigger derfor på politikerne og håber, der vil komme en hjælpepakke til universitetsområdet.

“Det hjælper ikke, at midlerne til forlængelser skal findes inden for institutionernes nuværende budgetter, for så ender regningen hos forskning og undervisning”, siger DM’s formand, Camilla Gregersen.

Ikke alle kan hjælpes

Men selv hvis der skulle komme økonomisk hjælp til universiteterne, vil mange stå i en situation, hvor de i lang tid ikke ved, om de er købt eller solgt. I aftalen hedder det, at forlængelsen kan ske “efter en konkret og individuel vurdering”. Hver enkelt ansat skal altså ud i en personlig ansøgning, hvor man argumenterer for, at man er legitimt og tilstrækkeligt forsinket til, at man kan få del i den pulje, der måske bliver stillet til rådighed.

“Som Anders Bjarklev siger, er det næppe realistisk, at man kan hjælpe alle. Der vil være forskellige kategorier af alvorlighed. Endnu kender vi ikke de økonomiske rammer. Når det er afdækket, må vi finde ud af, hvilke muligheder vi har”, siger Jens Erik Mogensen, prodekan for uddannelse på Det Humanistiske Fakultet, KU. Her har man i gangsat en undersøgelse, der skal skaffe overblik over de ph.d.-studerendes udfordringer med forsinkelse af projektet og i forhold til ph.d.-uddannelsen.

Det bedste, man kan gøre lige nu, er at dokumentere sin forsinkelse, siger Sarah Rosenkrands, konsulent i DM.

“Vi opfordrer til, at man skriver alt ned, som har været med til at hindre ens arbejde. Lige fra at man ikke har kunnet arbejde på grund af børn til manglende adgang til laboratorier eller udskudt undervisning og udenlandsophold. Man bør også holde en tæt dialog med sin vejleder, som måske kan hjælpe med en

udtalelse om, hvordan man er blevet forsinket”, siger hun.

“Kæmpe administrativ opgave”

Aftalen om coronaforlængelse svarer til den mulighed, der i forvejen findes for at få sin ansættelse forlænget ved sygdom. Men ifølge Sarah Rosenkrands er der stor forskel på, hvordan og hvor meget universiteternes bruger den mulighed. Hun frygter derfor, at der tilsvarende vil komme forskellige praksisser omkring forlængelse på de forskellige universiteter, hvis ikke der bliver opstillet fælles, objektive kriterier for forlængelse.

De ph.d.-studerende frygter også et administrativt cirkus.

“Man kommer til at bruge timer med sin vejleder for at drøfte sin situation, og så skal sagen høres i ledelsen. Det er mange arbejdstimer, der kommer til at gå, hvis ikke man får opstillet nogle fælles retningslinjer”, siger Silja Vase, der sidder i ph.d.-udvalget på Det Humanistiske Fakultet, KU.

De skal dog ikke regne med kollektive løsninger, vurderer Anders Bjarklev.

“Med 8.000 ph.d.-studerende kigger vi ind i en gennemgang af adskillige tusinde projektplaner. Så det bliver en kæmpe administrativ opgave. Og ja, det ville gøre det nemmere med fælles løsninger, men det ville knageme også gøre det dyrere. Ph.d.-studerende er jo ansat på meget forskellige måder og med mange forskellige bevillingsgivere. Så jeg tror, man må se på det her fra projekt til projekt”, siger han.

Rektorformand vil undgå forlængelser

Anders Bjarklev mener, at man generelt skal forsøge at undgå forlængelser. Dels af hensyn til økonomien, dels fordi man derved vil skabe et hul i forsyningen af ph.d.-uddannede arbejdskraft. Det har angiveligt været en problemstilling, uddannelses- og forskningsministeren går meget op i.

“Ministeren har fra starten haft fokus på, om der vil opstå et forsyningshul i forhold til kvalificeret arbejdskraft, og vi har lovet ministeren, at vi vil gøre alt for at undgå, at der kommer sådan et hul”, siger Anders Bjarklev. ►

Patrick Nørskov Pedersen aner ikke, hvornår han kan få sine prøver.

PRØVER STRANDET I JORDAN

En forsinket forsendelse fra Jordan gør, at en væsentlig del af Patrick Nørskov Pedersens ph.d.-projekt hænger i en tynd tråd. En række overfladeprøver, han har taget som en del af sit arkæologiske forskningsprojekt, nåede ikke at blive sendt, før verden lukkede ned. Og nu står de på et lager i Jordan på ubestemt tid.

“I forbindelse med mit projekt om stenalderredskaber i Jordan tog jeg en masse overfladeprøver, som skulle med hjem og sendes til analyse. Det tog imidlertid lidt længere tid end forventet at få prøverne ud. Så kom coronakrisen, og nu er Jordan nærmest i undtagelsestilstand”, fortæller han.

Patrick Nørskov Pedersen har planlagt at basere en eller to artikler i ph.d.-afhandlingen på prøverne. Men nu er det usikkert, om der overhovedet bliver noget at skrive om. Dels ved han ikke, hvornår prøverne kommer ud af Jordan, dels er hans analyseaftale ved at rinde ud.

“Planen var, at jeg skulle sende dem til Cambridge hos en partner, der skal analysere dem. Problemet er, at hendes ansættelse på Cambridge udløber i efteråret. Så jeg ved ikke, om jeg kan nå at få prøverne frem inden”.

I øjeblikket arbejder han på en artikel, som mere overordnet introducerer emnet. Men en væsentlig del af afhandlingen står i øjeblikket med helt åben tidshorison.

“I værste fald må jeg jo finde noget andet at skrive om. Men det er sent at sadle om, også i forhold til den forskningsgruppe, jeg er en del af”.

Patrick Nørskov Pedersens ph.d. er en del af forskningsprojektet “Changing Foodways in Prehistoric Southwest Asia” på KU, finansieret af Det Frie Forskningsråd. Det er således også kompliceret, hvem der skal finansiere en eventuel forlængelse af projektet.

“Min usikkerhed er egentlig en kombination af flere ting. Dels om jeg kan få mine prøver ud af Jordan, dels spørgsmålet om, hvorvidt jeg vil kunne få forlængelse, eller om jeg død og pine skal være færdig. Det er et kæmpe stressmoment”.

Han forventer, at de fleste ph.d.-studerende vil kunne justere deres plan, så de kan gennemføre uden forsinkelse, og han nævner selv udlandsopholdet som en variabel, man kan skrue på.

“Det er naturligvis brandægerligt, når man ellers har planlagt sit forløb helt nøje. Men vi må bare sige: Ja, det blev til noget andet. Jeg forstår godt, at folk går og bider negle, men jeg tror, at det bedste, man kan gøre for sig selv og samfundet, er at sno sig, så man kommer så lidt bagud som muligt”.

Kan hæmme karriere

Men netop kvaliteten af ph.d.-projekterne og uddannelsen er noget, de ph.d.-studerende meget nødig vil gå på kompromis med. Det kan nemlig gå ud over deres fremtidige karrieremuligheder.

“Risikoen er, at der kommer nogle ud, der ikke har samme chance for at få job. I mit tilfælde har jeg planlagt, at jeg skal på forskningsophold på MIT i 3-4 måneder. Hvis jeg ikke kan få det på mit cv, vil det være en kæmpe degradering af mine muligheder, når jeg skal søge arbejde”, siger Silja Vase.

Hun frygter, at man som ph.d.-studerende ender med at stå som en slags gidsel, hvor man skal vælge mellem at slække kvaliteten eller arbejde gratis.

“At skrive en ph.d. er en enestående chance. Det er også derfor, man lægger

PROFESSOR ADVARER: MANGE ER PROJEKTFORSKERE

Coronakrisen har skabt store forsinkelser i forskningen, og det har fået ph.d.-foreninger rundt omkring på universiteterne til at mobilisere sig og kræve fokus på deres situation. Men de er langtfra den eneste gruppe, der er ramt. Anja T.R. Jensen, professor ved Center for Medicinsk Parasitologi på KU, peger på, at en meget stor del af universiteternes forskerstab arbejder i projektansættelser.

“Ud over ph.d.-studerende og postdocs er der også et stort antal adjunkter og lektorer ansat på fondsmidler, og de risikerer at ende i samme vanskelige situation”, siger hun.

For at illustrere det nævner hun sin egen afdeling som eksempel. Her er man omkring 60 forskere, men kun 5 er lønnet af KU, de øvrige betales af eksterne fondsmidler.

Og ligesom de ph.d.-studerende er projektansatte forskeres karrieremuligheder afhængige af, at de leverer resultater. De har bare endnu kortere tid til at gøre det i.

“Færre resultater giver færre publikationer, det gælder også projektansatte adjunkter og lektorer, der får sværere ved at sælge sig til fondene, fordi de har genereret mindre. Man glemmer ofte, at mange af vores projekter er ret korte. Jeg havde for eksempel en postdoc ansat et halvt år. Og hvis man har et projekt på 6 måneder, og 3 af dem ryger væk – det kan man ikke indhente”.

Anja T.R. Jensen peger på, at mange af især de kortere projekter risikerer at falde til jorden. Og hun håber derfor, politikerne vil træde til med en hjælpepakke, der kan kompensere forskningsforsinkelserne – vel at mærke en, der hjælper projektansatte bredt.

“Jeg tror ikke, politikerne er klar over, hvor mange løstansatte der er på uni, og hvor meget forskning der udøves af folk, der bliver klemmt i den her situation. Så det vil absolut være i samfundets interesse at yde hjælp her”.

så meget hjerteblod i det. Så det vil være ærgerligt at skulle vælge mellem at aflevere noget af dårligere kvalitet eller arbejde uden løn”.

Også Sarah Rosenkrands er bekymret for, at ph.d.-studerende kan komme under et indirekte pres for selv at dække den tabte arbejdstid ind. Nogle ph.d.-skoler har nemlig den praksis ved sygdom, at man først ved

afslutningen af projektet afgør, om der er basis for en forlængelse og i givet fald hvor lang tid.

“Det er ikke en rimelig model, at den enkelte skal afvente svar om forlængelse, for det udsætter den enkelte for usikkerhed og et stort pres. Så vi vil opfordre til, at universiteterne tager stilling til de enkelte forlængelser så hurtigt som muligt”. ■

ARBEJDSDAGE PÅ 2-3 TIMER

“Jeg vil kæmpe for at nå det”, siger Mia Mathiasson.

Mia Mathiasson er en af de ph.d.-studerende, der ikke er blevet ramt på dataindsamling, udlandsrejser eller laboratorietid, og som derfor

kan se ud til at være sluppet for forsinkelser. Men det er hun ikke, for hjemmearbejde er bare ikke det samme som et kontor på universitetet. Og slet ikke med små børn.

“Jeg arbejder hjemmefra med et barn på 6 måneder og en på 3½ år. Og selv om min kæreste er hjemme på barsel, mærker jeg det kraftigt, for jeg har ikke kunnet trække mig fra hjemmet”, fortæller hun.

Hun vurderer, at hun på en god dag har kunnet lægge 4-6 timers arbejde. På de dårlige er det ikke blevet til mere end 2-3 timer.

“Hvis man har haft en 3½-årig, ved man godt, at det i perioder bare er: mor, mor, mor. Dertil kommer de praktiske udfordringer med, at man ikke har en ordentlig arbejdsplads og kontorforhold. Og så det ret afgørende element, at man mangler en dagligdag, nogle af mødes med og den faglige sparring”.

Mia Mathiasson er ansat ved Institut for Kommunikation på KU, og hendes projekt er et

historisk studie af arrangementer på folkebiblioteker gennem tiden. Hun har samlet sine data, har overstået kurser og udlandsophold og skal “bare” skrive afhandlingen færdig. Men selv for hende er der ting, coronakrisen har besværliggjort.

“Jeg har en masse kilder fra småtryksamlinger, som ikke er digitaliserede. Nogle gange har jeg brug for at tjekke noget, og havde jeg kunnet gå på biblioteket, kunne jeg have ordnet det med det samme. Nu bliver det en masse løse ender, der bygger sig op”.

Den begrænsede arbejdstid gør, at hun allerede nu kan se, at tidsplanen er skredet. Afhandlingen skal afleveres 3. oktober, og hun håber, det kan lade sig gøre. Men hun er ikke sikker.

“Der bliver i hvert fald ikke nogen sommerferie for mit vedkommende. Jeg satser på at overholde deadline, og jeg vil kæmpe for det, men der er en reel risiko for, at det ikke lykkes”.

Forskerforum opruster på nettet

En ny hjemmeside, mulighed for at blive opdateret pr.
e-mail med sidste nyt og en mere synlig tilstedeværelse
på de sociale medier.

Forskerforum opruster nu elektronisk og bevarer
samtidig det trykte magasin uændret.

Mød os på det nye

www.forskerforum.dk

Følg eller like os på Facebook og Twitter

www.facebook.com/Forskerforum.dk/

<https://twitter.com/ForskerforumDk>

Du kan også tilmelde dig vores nyhedsmail og få en
opdatering, når der er nyt på hjemmesiden.

<https://mailchi.mp/dm/forskeren>

Afgørende klimaforskning forsinkes af coronakrisen

Dorthe Dahl-Jensen, professor ved KU, og resten af forskerne på The East Greenland Ice-core Project (EastGRIP) må opgive at bore iskerner i Grønland denne sommer på grund af coronapandemien. Dermed bliver vigtig ny viden om afsmeltningen af indlandsisen forsinket mindst et år.

Dorthe Dahl-Jensen og et hold på cirka 30 forskere og teknikere burde være i fuld gang med at bore de sidste cirka 500 meter ned til bunden af den nordøstgrønlandske indlandsis. Det var planen, at de skulle nå ned til 2.650 meters dybde i år,

men sådan kommer det ikke til at gå. Det har coronapandemien sat en brat stopper for.

Dorthe Dahl-Jensen, der er professor ved Center for Is og Klima i Forskningsgruppen for Is, Klima og Geofysik på Københavns Universitet

og leder forskningsholdet, fortæller, at projektet kræver en masse logistik at gennemføre. Der skal udarbejdes planer for feltarbejdet, budgetter, tidsplaner, dokumentation til myndigheder, søges om tilladelser, udstyr skal købes, flyafgange skal planlægges, og håndværkere

og andet personel skal ansættes for sæsonen.

Alt var på plads, og forskerne var klar til at tage af sted, da landene et efter et lukkede grænserne, og flyruterne tørrede ud. Dermed stod det hurtigt klart, at sæsonen var ovre, før den overhovedet var kommet i gang.

“Rent praktisk kan vi ikke komme ind til indlandsisen og ud igen, da det foregår med store Hercules-fly, der har ski påmonteret. Der vil også være en stor sikkerhedsrisiko forbundet med det, da det er et meget isoleret sted, og vi ikke ville kunne få transport ud hurtigt nok, hvis nogen blev syge, og Covid-19-smitten spredte sig i lejren”, siger Dorthe Dahl-Jensen.

Hun tilføjer, at det er den amerikanske U.S. Air National Guard, der sammen med National Science Foundation (NSF), som flyver personel samt maskiner og materiel ind på indlandsisen, men de har indstillet flyvningen til Grønland, og flyene er i øvrigt slet ikke indrettet til at have coronasyge med om bord.

Dorthe Dahl-Jensen blev noget overrasket og rørt, da hun så på tv, at U.S. Air National Guard nu er blevet sat til at fragte lig i det coronaramte New York.

Ph.d.-projekter i fare

Ifølge Dorthe Dahl-Jensen tager det 3-4 uger at åbne og lukke lejren i Nordøstgrønland, så selvom de måske kunne komme af sted senere på sommeren, ville det blive en meget kort sæson, da de lukker lejren sidst i august, og så vil det simpelthen blive for dyrt set i forhold til udbyttet.

“Main dome” i lejren indeholder køkken, spiseplads og badeværelser i stueetagen, arbejdspladser og dagligstue på 1. sal og feltlederkontor øverst oppe i kuplen.

Dorthe Dahl-Jensen med en iskerne fra Grønland hentet i 150 meters dybde.

Ved at lukke nu reducerer de omkostningerne, men der vil stadig være en regning at betale. Niels Bohr Institutet har 3-4 ansatte til at håndtere gods og maskiner og stå for borerne, og de skal stadig have løn. Desuden risikerer de, at udstyr går tabt og må erstattes til næste år. Blandt andet risikerer nogle store telte, som de bruger som garage til maskinerne, at brase sammen, hvis der kommer store mængder sne.

Lofterne i de underjordiske haller, de har udgravet under sneen, risikerer også at synke, så de må udgraves på ny.

Værst er situationen dog for de ph.d.-studerende og postdocerne, da de er fuldstændig afhængige af iskernerne for at kunne udføre målingerne, der udgør deres forskning i forbindelse med deres projekter.

“Situationen er speciel for dem, da de ikke bare bliver nogle måneder forsinket som de fleste andre ph.d.er, men et helt år, fordi vi ikke kan komme op på isen og indsamle prøver. Det betyder, at de ikke kan gennemføre deres forskningsprojekter, som de har arbejdet på i to år, fordi de er bygget op om resultaterne fra de dybe borerne. Det er virkelig alvorligt for deres karriere, hvis de ender med at måtte gennemføre et

andet eller et amputeret projekt, så jeg håber, at de kan få et års forlængelse”, siger Dorthe Dahl-Jensen.

Skal forbedre klimamodeller

Der er blevet boret iskerner i Grønland siden 1955, hvor man opdagede, at sammensætningen af isen kan afsløre klimaet tusinder af år tilbage i tiden, men The East Greenland Ice-core Project (EastGRIP) startede først i 2015. Målet er at bore 2.650 meter ned til den største såkaldte isstrøm i Grønland. Planen var at bore de sidste cirka 500 meter denne sommer.

“De mest interessante resultater ligger gemt i den dybeste is”, siger Dorthe Dahl-Jensen.

Hun forklarer, at en isstrøm kan sammenlignes med en flod, men altså af is, der skærer sig gennem iskapen. Det er vigtigt at bore helt til bunden for at studere smeltevandet, vandet der fungerer som smøremiddel, så isen kan glide hen over grundfjeldet. Isstrømmen, som forskerne har boret sig ned til, bevæger sig cirka 55 meter om året mod havet, og man estimerer, at cirka halvdelen af afsmeltningen af den grønlandske indlandsis stammer fra isstrømmene.

“Vi håber med projektet at opnå afgørende ny viden om isstrømmes opførsel, så vi kan forbedre vores modeller for, hvad der sker, når klimaet bliver varmere”, siger Dorthe Dahl-Jensen.

Daværende uddannelses- og forskningsminister Tommy Ahlers besøgte projektet i Grønland i 2019, hvor Dorthe Dahl-Jensen fortalte om en poleret iskerne med synlige lag.

Som eksempel på, at modellerne godt kunne være mere præcise, nævner hun, at forskerne forventer en havstigning på 60 centimeter omkring København i år 2100, men usikkerheden med hensyn

til de nuværende modeller er på plus/minus 60 centimeter. Havstigningen kan altså blive et sted mellem 0 og 120 centimeter.

“Det er en skrækkelig usikkerhed, der gør det meget vanskeligt at forberede sig på, hvor meget vi skal investere i kystsikring, men med mere viden kan vi bedre forudsæ isstrømmenes bidrag til fremtidige havniveauændringer og forbedre vores modeller”, siger hun.

Hun tilføjer, at en række internationale samarbejdspartnere venter utålmodigt på resultaterne, der skal publiceres i internationale tidsskrifter og indgå i FN’s klimarapporter, så forsinkelsen kommer på det noget nær værste tænkelige tidspunkt. ■

“Rent praktisk kan vi ikke komme ind til indlandsisen og ud igen, da det foregår med store Hercules-fly, der har ski påmonteret. Der vil også være en stor sikkerhedsrisiko forbundet med det, da det er et meget isoleret sted, og vi ikke ville kunne få transport ud hurtigt nok, hvis nogen blev syge, og Covid-19-smitten spredte sig i lejren.

Dorthe Dahl-Jensen

En række nationer bidrager til projektet.

Ph.d.-studerende i coronaklemme

– kan ikke få analyseret afgørende prøver

Italienske Giulia Sinnl skriver ph.d. på Center for Is, Klima og Geofysik på KU, men på grund af coronapandemien kan hun ikke få analyseret iskernerne fra den grønlandske indlandsis, der danner hele grundlaget for hendes forskningsprojekt. Nu frygter hun ikke at kunne aflevere til tiden eller at måtte sadle helt om med kun et år tilbage.

Italienske Giulia Sinnl forsøger at holde modet oppe isoleret hjemme på værelset. Hun skriver ph.d. på Center for Is, Klima og Geofysik på Københavns Universitet. Nærmere bestemt er hun en del af The East Greenland Ice-core Project (EastGRIP), hvor de henter iskerner op fra en isstrøm 2,6 km nede i den grønlandske indlandsis. Ved at analysere sammensætningen af isen kan de følge ændringerne i jordens klima tusinder af år tilbage i tiden.

Hun fortæller, at hun på en måde er en af de heldige ph.d.er og postdocs på projektet, da hun hentede sine iskerner op fra dybet sidste sommer. De opbevares nu i en kæmpe fryser i Glostrup sammen med cirka 100 tons isprøver fra tidligere borer.

Andre ph.d.er og postdocs skulle have været på Grønland denne sommer, men det er aflyst på grund af coronapandemien, så nu står de uden prøver og kan ikke komme videre med deres projekt.

Selv er hun i den frustrerende situation, at hun ikke kan få analyseret iskernerne, da hun skal bruge et særligt instrument i Lund i Sverige, og efterfølgende skal prøverne videre til yderligere analyser i Zürich i Schweiz.

Giulia Sinnl forklarer, at laboratoriet i Lund har specialiseret sig i målinger af den radioaktive isotop beryllium-10, så hun har ingen alternativer.

Ved hjælp af beryllium-10-analysen kan hun måle solaktiviteten i en periode for cirka 20.000 år siden, hvor der var stor vulkansk aktivitet og derfor store mængder aske i jordens atmosfære.

“Perioden er underbelyst, og det debatteres ivrigt, hvad der skete med klimaet på det tidspunkt. Jeg forventer nogle virkelig interessante resultater,

så det er virkelig frustrerende. Det er umuligt at gennemføre mit ph.d.-projekt uden beryllium-10-analysen, og det hele var planlagt, siden jeg startede mit ph.d.-forløb for to år siden”, siger hun.

Traf hurtig beslutning

Giulia Sinnl fortæller, at hun var hjemme i Italien på familiebesøg indtil den 10. marts, da det ene land efter det andet begyndte at lukke grænserne, og så traf hun en hurtig beslutning og købte en flybillet til Danmark. Hun tænkte, at hun havde bedre muligheder for at arbejde videre på sin ph.d. her end i Italien.

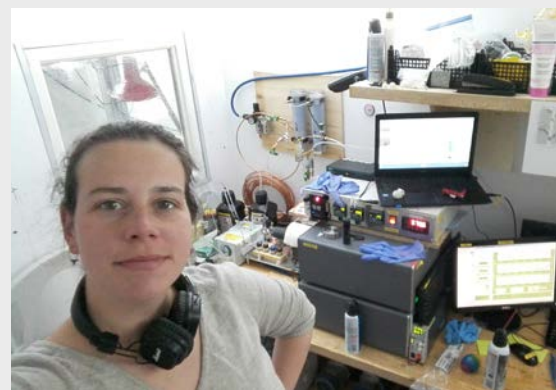
“Situationen er trods alt bedre i Danmark. I Italien er det langt mere drastisk. Her kan du få en bøde for overhovedet at gå ud”, siger Giulia Sinnl, der er i daglig kontakt med sin familie i Rom.

Den danske regering har givet tilladelse til en delvis åbning af laboratorierne på de danske universiteter, men det hjælper ikke på hendes situation, og selv om Danmark, Sverige og de øvrige europæiske nationer åbnede samfundet og grænserne i morgen, var det ikke engang sikkert, at hun ville kunne komme videre med sit ph.d.-projekt.

“Hele den videnskabelige verden er sat på pause, og jeg frygter en slags kædereaktion, når der bliver åbnet igen. Andre forskere bruger også udstyret i Lund, så du skal booke tid, og der vil givetvis være lang ventetid for at få plads i laboratoriet”, siger hun.

Frygter for karrieren

Giulia Sinnl prøver at undgå at gå i panik og holder sig i gang ved at arbejde videre med andre ting såsom at skrive teoriafsnit osv., men situationen er alvorlig.

Giulia tog en selfie i isotoplaboratoriet på EastGRIP i sommeren 2019. En del af iskernen smeltes og isotopforholdene i smeltetvandet måles med laserspektroskopi for at afsløre fortidens temperaturer.

“Jeg laver, hvad jeg kan, hjemmefra, men jeg skal snart have analyseret de prøver, så ja, jeg er stresset. Hvis det hele går galt, må jeg prøve at finde et andet fokus for mit projekt, men jeg ved ikke, hvad det skulle være, da vi allerede har investeret en masse tid på det her projekt, og jeg kun har et år tilbage”, siger hun.

Hun tilføjer, at hun får god støtte af sin vejleder, der ringer dagligt og diskuterer situationen. De holder også virtuelle morgenmøder og kaffepauser i deres forskningsgruppe.

“Jeg har en oplevelse af, at vi står sammen og nok skal komme igennem det her, men selvfølgelig frygter jeg, hvad det kan komme til at betyde for karrieren, hvis jeg må lave et andet eller et amputeret projekt. Det er også vigtigt for din karriere at kunne præsentere resultaterne af dit arbejde, men alle konferencer er jo aflyst”, siger Giulia Sinnl, der håber at få dispensation til at gennemføre sit ph.d.-projekt, hvis hun bliver forsinket som følge af coronapandemien. ■

EKSPLOSIONERNE der aldrig hører op

Supernovaen SN2016aps har slået nye astronomiske rekorder. Men den er stadig ikke lige så flot som gode gamle SN1054 – Krabbetågen.

April bød på spændende nyheder til alle, der interesserer sig for lysene på nattehimmelen. En gruppe astronomer – herunder postdoc ved Niels Bohr Institutet Alejandro Vigna-Goméz – kan i en artikel i Nature Astronomy fortælle om en supernova, der i bogstavelig forstand overstråler alle hidtidig kendte supernovaer.

Supernovaen, der bærer det lidet poetiske navn SN2016aps, lyser dobbelt så kraftigt som normale supernovaer og har en eksplosionskraft, der er fem gange så voldsom. Forskerne har observeret den døende stjerne i to år, til dens lys svandt ind til 1 procent af maksimum, og på baggrund af målinger har de regnet sig frem til, at SN2016aps' masse var mellem 50 og 100 gange massen af vores egen sol. En typisk supernovas masse ligger på mellem 8 og 15 gange solens.

Og hvad er så forklaringen på denne hidtil usete kraft? Det, som forskerne føler sig kraftigt bestyrket i, er en teori om, at nogle supernovaer ikke kommer ud af én, men af to sammensmeltede stjerner.

“Vi tror, at der er tale om to stjerner, der er smeltet sammen til

én kæmpe stjerne. Det tror vi, fordi niveauet af brint var så utrolig højt i så lang tid efter, at den begyndte at eksplodere. Normalt brænder gassen hurtigt ud, når en stjerne begynder at eksplodere og “dø”, men for denne særlige supernova var niveauet højt lige til det sidste. Det tyder på, at der var to stjerner med højt indhold af gas, der var blevet til én”, forklarer Alejandro Vigna-Goméz ifølge Niels Bohr Institutets nyhedsartikel.

Den kyndige supernovakender vil imidlertid bemærke, at nærværende billede ikke forestiller SN2016aps, men derimod en gammel kending i supernovafamilien, nemlig SN1054.

For selv om SN2016aps er ung og viril, så har SN1054 noget, førstnævnte ikke har, nemlig nogle rigtig flotte og farvestrålende portrætbilleder. Derfor vil vi i Forskerforum markere den nye rekordsupernova med billedet af en gammel – eller rettere: resterne af den.

Supernovaen SN1054 blev observeret den 4. juli år 1054 – som navnet indikerer – af kinesiske astronomer. Lyset var så kraftigt, at den var synlig i dagslys i 23 dage og på nattehimmelen i 653 dage, fortæller optegnelserne.

Det, som billedet viser, er resterne af supernovaeksplosionen, hvilket vi kender under navnet Krabbetågen. De trevlede strukturer i Krabbetågen er resterne af den døde stjernes ydre dele, som stadig bevæger sig væk fra eksplosionspunktet med en fart af 1.500 kilometer i sekundet. På den måde har Krabbetågen over de små 1.000 år udvidet sig til en størrelse på 11 lysår på den lange led.

En anden spændende detalje omkring Krabbetågen er, at den indeholder en såkaldt pulsar – en lille neutronstjerne, der snurrer rundt om sig selv 30 gange i sekundet. Selv om den kun er knap 30 kilometer i diameter, vejer den mere end solen. Det betyder, at en enkelt kubikcentimeter af den vejer mere end 100 millioner tons.

Og så er Krabbetågen altså som nævnt ualmindelig fotogren qua sine farverige strukturer og det særlige blågrønne lys, som kommer af synkrotronstråling. Billedet her er en mosaik bestående af 24 billeder taget af Hubbles rumteleskop i 1999-2000. ■

Det ligner næsten en klippefuld lagune lige til at springe på hovedet i. Krabbetågens blågrønne lys skyldes synkrotronstråling fra elektroner, hvis baner afbøjes af magnetfelter.

OFFENTLIGE FONDE SKÆVVURDER (OGSÅ) FORSKNINGEN

Et notat fra Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd viser, at de offentlige danske fonde i lige så høj grad som de private fonde favoriserer nogle få særlige forskningsområder.

Mens nogle forskningsområder hævler den ene millionbevilling ind efter den anden, får forskere fra andre områder stort set ingen eller meget lidt støtte fra såvel de private som de offentlige danske fonde.

Det betyder, at forskningsmidlerne bliver koncentreret på nogle få særlige

områder inden for biovidenskab og de medicinske og fysiske videnskaber, viser tal fra Dansk Center for Forskningsanalyse på AU rekvireret af Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd (DFIR).

Det er velkendt, at de store private fonde som eksempelvis Novo Nordisk Fonden og Lundbeckfonden på

den måde medvirker til at skævvride forskningen, men mere overraskende er det, at de offentlige danske fonde altså er lige så tilbøjelige til at favorisere de samme få forskningsområder. Aarhus-forskerne konkluderer således, at de offentlige og private fonde i store træk følges ad i fordelingen af forskningsmidlerne, så de i forvejen mest

velfinansierede områder, især biovidenskab og sundhedsvidenskab, får næsten hele kagen.

Fonde mangler overblik

Seniorforsker Kaare Aagaard fra Dansk Center for Forskningsanalyse på AU forklarer blandt andet sammenfaldet med, at de offentlige fonde som Danmarks Frie Forskningsfond, Innovationsfonden og Danmarks Grundforskningsfond bliver påvirket af de private fondes fordelingspolitik. Det hænger sammen med, at der med de store private donationer er blevet opbygget nogle faglige styrkeområder inden for blandt andet biomedicin, der med deres pondus og ressourcer har en fordel i kampen om midlerne i de offentlige fonde.

Det er veldokumenteret, at forskere, der allerede har mange midler, har lettere ved at få endnu flere. Et fænomen, som er blevet døbt Matthæus-effekten.

“I de her fordelingsprocesser står man bedre, hvis man allerede har noget på sit cv, så har man tidligere modtaget en stor bevilling, ses det som et plus. Samtidig er der på tværs af fonde sket en ensretning mod de samme excellencekriterier de sidste ti år, så det er de samme, der kommer ud i toppen igen og igen”, siger Kaare Aagaard.

Han peger på som en anden grund, at fondene simpelthen ofte mangler et fuldt overblik over, hvilke af ansøgerne der allerede har andre bevillinger eller har fået tilsagn om finansiering fra andre bevillingsgivere, når de gennemgår ansøgningerne.

“Når en fond beslutter at støtte en forsker, ved man ikke nødvendigvis, at vedkommende måske også har fået midler af en anden fond eller af EU. Til-delingsprocesserne sker i vidt omfang uafhængigt af hinanden, så i mange tilfælde giver fondene midler, man muligvis ikke ville have givet, hvis man vidste, at forskeren også samtidig fik andre steder fra”, siger Kaare Aagaard.

Han tilføjer, at skævvridningen af forskningen derfor heller ikke skal ses som resultatet af en bevidst politisk strategi, men derimod er summen af mange uafhængige beslutninger fra de

forskellige bevillingsaktører, der ikke koordinerer deres indsats.

Han siger, at et første skridt i forhold til at gøre noget ved problematikken kunne være at opbygge en tværgående database med oplysninger om, hvilke forskere der har fået bevilget hvor meget og fra hvem, så fondene får et bedre overblik og kan foretage mere oplyste prioriteringer.

Politikerne kan også gribe mere direkte ind og diktere, hvordan de offentlige fonde skal fordele midlerne både inden for og imellem forskningsområderne, men han tvivler på, at en sådan centraliseret top-down-tilgang vil være hensigtsmæssig.

“Men har man en ambition om at finansiere hele paletten eller i hvert fald ikke kun nogle få områder, så må man sikre, at man får spredt midlerne mere ud, og det kan blandt andet gøres ved at anlægge et mere porteføljebaseret perspektiv, hvor man ser på fordelingen af både basismidler og konkurrenceudsatte midler”, siger Kaare Aagaard.

Et billede af Danmark for 100 år siden

Ifølge Birgitte Nauntofte, adm. direktør for Novo Nordisk Fonden, har de private fonde vanskeligt ved at gøre noget ved skævdelingen, da de har vedtægter, der definerer, hvilke videnskabelige områder de

kan yde støtte til – eksempelvis et særligt område inden for lægevidenskaben. Hun medgiver, at der kan være behov for at nytænke, når vedtægterne skal fortolkes.

“Ingen kunne forudse denne videnskabelige udvikling, da mange af de private fonde blev stiftet, og dermed er støtteområderne i vedtægten en afspejling af, hvordan Danmark så ud, og hvad stifterne tænkte sig, da man stiftede den enkelte fond – måske for 100 år siden. I Novo Nordisk Fonden

har vi arbejdet med at genfortolke vores vedtægter i en moderne kontekst, så vi støtter flere nye områder, der i sidste ende kan katalysere udviklingen af de støtteområder, der er kernen i vores vedtægt. Stifteren har indbygget en “lille elastik” i vores vedtægt, der muliggør dette”, siger Birgitte Nauntofte.

Hun mener derfor også, at et godt samspil og samarbejde mellem de offentlige og private fonde er afgørende, så de kan supplere hinanden ved, at de private kan være mere risikovillige, mens de offentlige fonde skal støtte den brede grundforskning i alle fagområder.

Koncentration eller spredning

Men om skævvridningen til fordel for nogle få forskere inden for nogle særlige områder overhovedet er et problem, er der delte meninger om, fortæller Maria Theresa Norn, analysechef i tænketanken DEA. Litteraturen giver ikke noget entydigt svar, men der findes dog en klar overvægt af argumenter for spredning frem for koncentration af forskningsmidler.

Et ofte nævnt argument for at koncentrere midlerne er, at de dygtigste og mest produktive forskere med de rigtige betingelser har størst chance for at frembringe videnskabelige gennem-

brud. Et andet argument er, at koncentration giver den nødvendige økonomiske stabilitet og fleksibilitet til at forfølge højrisikoforskning med potentielt høj gennemslagskraft.

Ifølge Maria Theresa Norn er der dog begrænset empirisk belæg for, at det forholder sig sådan. Mange peger derimod på, at koncentration

af forskningsmidler hurtigt giver stordriftsulempen i form af fx øgede omkostninger til administrations- og projektledelse, og at store enheder giver forskere incitament til at søge flere penge, end de har brug for, for at de kan opretholde enhederne og bemandingen

“

I de her fordelingsprocesser står man bedre, hvis man allerede har noget på sit cv, så har man tidligere modtaget en stor bevilling, ses det som et plus. Samtidig er der på tværs af fonde sket en ensretning mod de samme excellencekriterier de sidste ti år, så det er de samme, der kommer ud i toppen igen og igen.

Kaare Aagaard

heraf. I flere undersøgelser konkluderes det, at det gennemsnitlige merafkast i form af citationer og videnskabelig produktivitet (målt som antal artikler) er faldende ved en høj koncentration.

“Mætningspunktet bliver i virkeligheden nået hurtigere, end vi går og tror. En nylig undersøgelse viser desuden, at de fleste forskere selv foretrækker mindre eller mellemstore bevillinger på 3-10 mio. kr., der giver dem et frirum til at udvikle de lidt mere skæve ideer, hvor det er o.k. at fejle”, siger hun.

Flere forskere argumenterer også for, at spredning af bevillinger på flere forskellige forskere og i moderate portioner er en bedre investeringsstrategi for samfundet, da det genererer mere forskning med større samfundsmæssig impact. Rationalet er, 1. at man spreder risici og øger sandsynligheden for at finansiere videnskabelige nybrud, 2. at det bidrager til omstillingsparathed i den evigt omskiftelige forskningsverden, 3. at det øger diversiteten i forskningsområder og -tilgange, og 4. at det giver næring til vækstlaget af yngre forskere.

“Der er brug for strategiske prioriteringer, men politikerne skal også skabe en hensigtsmæssig balance, hvor der er en bred tilgængelighed af frie midler og en stabil finansiering af forskningen”, siger Maria Theresa Norn.

Hun støtter tanken om at oprette et register over forskningsmidler, da det i dag er uoverskueligt, hvor pengene flyder hen.

DFF-formand vil ikke ændre fordeling

David Dreyer Lassen, bestyrelsesformand for Danmarks Frie Forskningsfond (DFF), der bevilger ca. 1,2 mia. kr. årligt på baggrund af forskernes egne originale ideer, siger, at det ikke er lettere at få godkendt sin ansøgning, hvis man forsker i et emne inden for eksempelvis biomedicin, end hvis man forsker i et emne inden for humaniora.

Fondens bestyrelse har på baggrund af efterspørgslen efter midler i forskningsmiljøerne fastlagt en

BEVILLINGSSUM FRA OFFENTLIGE OG PRIVATE FONDE, 2004-2016 (MIO. KR.)

Kilde: Center for Forskningsanalyse, Aarhus Universitet, 2019.

fordelingsnøgle, man bruger til at fordele midlerne mellem fondens fem faglige råd.

De tre store natur- og sundhedsvidenskabelige råd får tre fjerdedele af pengene, men de to sidste, "samfund og erhverv" og "kultur og kommunikation", får en fjerdedel tilsammen. Succesraten på tværs af fagrådene er over tid nogenlunde den samme, så forskere inden for samfundsvidenskab og humaniora burde ikke oftere få nej til deres ansøgninger end kollegerne fra sundhedsvidenskab og naturvidenskab, siger David Dreyer Lassen. Han understreger, at fordelingen ikke er politisk bestemt, da loven ikke siger andet, end at DFF skal bestå af fem faglige råd og en bestyrelse.

"Vi vil sandsynligvis holde fast i den nuværende fordelingsnøgle, men vi kigger gerne på, hvad de andre offentlige og private fonde gør. Det er godt, at vi gør tingene forskelligt, så vi kan lære af hinanden", siger David Dreyer Lassen.

Et nyt tiltag, som DFF har lagt mærke til, er Villum Fondens program Villum Experiment. Ansøgningen er anonym, så ingen aner, om ansøgeren er professor eller nyudklækket ph.d., eller hvad man ellers har bedrevet. Medlemmerne af bedømmelsespanelet skal også sidde hver for sig, så de ikke påvirker hinanden.

David Dreyer Lassen vil dog gerne se flere data, inden man beslutter, om DFF kan bruge nogle af tankerne.

Tallene skulle være på vej, da Villum Fonden har igangsat et forskningsprojekt ved Dansk Center for Forskningsanalyse, der skal se på, om det har en betydning, at ansøgningerne er anonyme.

Brug for mere viden

DFF-formanden er enig i, at der er brug for at sikre, at de private og offentlige fonde ikke bevilger penge til de samme, men han understreger samtidig, at DFF ikke må afvise en ansøgning på baggrund af, at forskeren har store bevilgninger i forvejen. Ansøgerne skal dog oplyse, om de søger eller allerede delvist

“ Der er brug for strategiske prioriteringer, men politikerne skal også skabe en hensigtsmæssig balance, hvor der er en bred tilgængelighed af frie midler og en stabil finansiering af forskningen.

Maria Theresa Norn

har midler til samme projekt andetsteds, og så skal de svare på, hvordan de vil bruge bevillingen, så fonden kan vurdere, om det er realistisk, at pengene bliver brugt fornuftigt.

Hvis DFF er i tvivl om eventuelle sammenfaldende bevillinger gennemføres der en partshøring med ansøger for at få afklaret, om forskningsideen afviger og kan gennemføres, selvom der er andre bevillinger. Forskeren skal sætte faktiske procenter på sin tid, og så må fonden vurdere, om det er muligt, forklarer David Dreyer Lassen.

David Dreyer Lassen ser også gerne, at der opbygges et fælles register over, hvilke forskere der har modtaget hvor meget og fra hvem.

"Første skridt må være at finde ud af, hvordan fordelingen er per forsker, og hvad det rent faktisk koster at bedrive forskning på tværs af områder. Noget forskning kræver jo død og pine kostbart udstyr, mens man eksempelvis kan gå i gang med en del humanistisk forskning med en computer og en internetforbindelse", siger han og fortsætter:

"Politikerne bør sikre en ramme, så der kommer midler til alle områder, men det virker, som om der mangler viden, og hvis politikerne skal beslutte at ændre noget, bør det ske med åbne øjne og på et ordentligt grundlag".

David Dreyer Lassen tilføjer, at fondene nok i virkeligheden ikke er de rette til at løse problemet med forskningsområder, der ikke får eller får meget få bevillinger.

Nedskæringerne i basisbevillingerne har ramt universiteterne hårdt, og ledelserne har forsøgt at opveje tabet ved at sige ja til måske for mange eksternt finansierede forskningsprojekter, hvilket dræner basismidlerne yderligere

på grund af krav om medfinansiering og de afledte omkostninger.

Han foreslår, at universiteterne skærer lidt ned på aktiviteterne og ansætter færre nye forskere, men ansætter dem i faste stillinger og giver dem en startpakke, så de skal ud at søge om finansiering til deres forskningsprojekter med det samme. Det vil give dem arbejdsro de første år af forskerkarrieren.

Politikere: Tværfaglig forskning er vigtigt

Kasper Sand Kjær, Socialdemokratiets forskningsordfører, siger, at det er naturligt, at nogle videnskabsgrene er dyrere end andre, og at det er op til fondene at foretage den faglige vurdering af ansøgningerne.

Han tilføjer dog, at det er vigtigt, at pengene, som samfundet investerer i forskning, når bredt ud og i højere grad bliver brugt på tværfaglig forskning.

Kasper Sand Kjær tilføjer, at regeringens grønne satsning med en milliard kroner øremærket til den grønne omstilling er et godt eksempel på, at det er nødvendigt, at alle videnskabsgrene bliver bragt i spil, når der skal findes løsninger, der kan nedbringe udledningen af klimagasser.

"Det er ikke kun et spørgsmål om at opfinde ny teknologi, men også om at ændre vores adfærd, og her spiller humaniora og samfundsvidenskab en stor rolle", siger han.

Katarina Ammitzbøll, Det Konservative Folkepartis forskningsordfører, mener, at det er vigtigt, at der også forskes inden for humaniora og samfundsvidenskab, men at det også er nødvendigt at prioritere inden for Danmarks styrkeområder.

"Sundhed er et stort styrkeområde for Danmark, og så må vi også prioritere den grønne forskning, for ellers bliver det for tilfældigt, og vi risikerer ikke at nå i mål med den grønne omstilling af transportsektoren, energieffektivitet, lagring af vedvarende energi, fødevarerproduktion med videre. Jeg hører ikke rigtigt nogen tage den diskussion", siger hun. ■

Gæsterne, der blev fremmede

Medierne fremstillede de første gæstearbejdere som dydsmønstre, men i løbet af halvferdserne kom der anderledes dystre billeder på banen. Silke Holmqvist har undersøgt mediernes indvandrerbilleder i tre årtier.

I begyndelsen blev gæstearbejdere fremstillet som flittige og nøjsomme personer, som vi skulle være glade for at have iblandt os. Her hilser et dansk par på en gruppe gæstearbejdere, der fejrer Eidt i 1970.

Hvilket billede ser man for sig, når man hører ord som “fremmedarbejder”, “gæstearbejder” og “indvandrer”?

For nogen vil svaret være noget i retning af en mellemøstlig mand i et slidt jakkesæt siddende på en bænk med et betonbyggeri i baggrunden. Og det er i så fald ikke helt tilfældigt. Det er nemlig et af de klassiske billeder af indvandrere, danskerne i løbet af halvferdserne og firserne er blevet stopfodret med i medierne. Billeder, der har præget vores syn og den offentlige debat omkring indvandrere og indvandringen som fænomen.

De billeder har Silke Holmqvist fra AU's Institut for Kultur og Samfund trawlet igennem og mere eller mindre kortlagt i sit historiske ph.d.-projekt, “Inventing an immigrant”, som handler om forestillinger om gæstearbejdernes følelsesliv særligt i 1970'erne og 80'erne. Og ikke mindst i fjernsynet var det ofte de samme indvandrer-motiver og -forestillinger, man så igen og igen.

“I DR's arkiv ligger en montage med nogle billeder, der meget ofte blev brugt, når man i firserne skulle lave programmer om indvandrere: Kvinder med tørklæde og mange børn. Mænd i jakkesæt, der sidder og ryger på bænke

i storcentre. En fortælling om den passive eller direkte dovne indvandrer”, fortæller Silke Holmqvist.

Men den tids fortælling omkring den passive indvandrer var i virkeligheden paradoksal, bemærker hun, for mange danskere var også uden job i de ledighedstunge firser, og de tyrkiske, pakistanske og jugoslaviske indvandrere var netop kommet til landet for at arbejde.

Den flittige tyrk

Fremstillingen af indvandrerer starter da også et noget andet sted sidst i tresserne, hvor de første såkaldte gæstearbejdere kommer til landet. Målt i antal er der faktisk langt flere tyskere og englændere på arbejdspladserne. Men da de ikke er til at skelne fra de danske, er det “tyrken”, som bliver prototypen for en gæstearbejder. Og han fremstilles som en meget flittig og nøjsom person.

“Gæstearbejderen er en brun mand, der kommer til Københavns Hovedbanegård med en kuffert og leder efter arbejde. I de sene tressere beskrives de ofte som ekstremt arbejdsomme, dydige mænd, der er kommet for at tjene penge til deres fattige familier i Tyrkiet. Der sker faktisk en stærk idealisering af den her dydige, muslimske mand, som er meget brugbar for det danske arbejdsmarked”.

Den udprægede positive fremstilling af indvandrerne varer dog ikke ved særlig længe. Oliekrisen i 1973 bliver en ordentlig mavepuster for samfundsøkonomien, og manglen på arbejdskraft bliver afløst af manglen på job. Indvandringen er ikke længere

et kærlighedskomment arbejdskrafttilskud, og samtidig begynder de udenlandske arbejdere at hente deres familier til Danmark.

Hermed er der dækket op for nogle nye fortællinger. Blandt andet om de ringe boligvilkår, familierne må leve under.

“Indvandrerne bor ofte med hele familien i små og dårlige lejligheder, som danskerne er flyttet ud af. Men det bliver problematisk for velfærdsstaten, at der er en gruppe, der bor så ringe. Så myndighederne reagerer ved at stille krav om, at man har en “passende bolig”, hvis man vil have familiesammenføring”, fortæller Silke Holmqvist.

Problematiske beton

Løsningerne er dog ikke langt væk. Uden for de store byer er der nemlig bygget store komplekser af etageejendomme i tidens foretrukne byggemateriale: beton. Den økonomiske og sociale udvikling er imidlertid gået så stærkt, at arbejderne har fået råd til at springe lejlighederne over og flytte direkte i et parcelhus. Og derfor står mange boliger tomme.

“For eksempel manglede man beboere ude i Ishøj-planen, så der satte man en annonce i gæstearbejder-bladet: Tag på familieudflugt og se vores lejligheder. Det gjorde mange, og mange flyttede efterfølgende derud”.

De nye boliger var både moderne og rummelige. Imidlertid havde betonbyggerierne fået et dårligt ry, på trods af at de var helt nyopførte. De danskere, der boede der, var ofte dem, der ikke havde råd til parcel- og rækkehuse – arbejdsløse, enlige mødre og andre, som blev betragtet som “sociale tabere”. Og så blev betonen i sig selv også problematiseret.

“Man diskuterede i al alvor, om beton i sig selv var skadeligt for mennesker. Man forestillede sig, at børn, der voksede op i eksempelvis Gellerupparken, blev utilpassede mennesker, der ville få behov for at hævne sig på samfundet. Så det ser faktisk ikke ud til, at det var beboere med indvandrerbaggrund, der gav bygningerne et dårligt ry. Det forholdt sig lige omvendt”, fortæller Silke Holmqvist.

Ofre i samfundskritik

De kritiske fremstillinger var således ikke altid rettet mod indvandrerne. Der var tale om en kritik af det moderne

samfund, en kritik, der i halvfjerdsere var meget udbredt i medierne, ligesom den også var det i kunsten. Og i den fortælling var de fremmedgjorte indvandrere ofre – et trist biprodukt af den moderne udvikling.

“Eksempelvis fjernsynsbilleder fra de nye supermarkeder. I de her billeder repræsenterede gæstearbejderen en ægthed og autenticitet. Man fortalte historien om, hvordan han følte sig fremmedgjort over for det rullende kassebånd og plasticindpakkede frugter. Det var altså moderniteten, der var problemet, ikke gæstearbejderen. Men i kraft af hans forestillede ægthed blev han også fremmedgjort som en figur, der netop ikke passede ind. Det er meget karikeret”.

I firserne slår de økonomiske lavkonjunkturer for alvor igennem, og samtidig opstår indvandrerkritikken – fremmedhadet – som et politisk tema båret frem for eksempel af Fremskridtspartiet, men måske også af indvandrerbilleder som eksemplet fra DR-montagen i Ishøj.

Billederne lever videre

Silke Holmqvist har gennemset hundredvis af udsendelser og nyhedsindslag, hvor indvandrere spiller en rolle. Hun kender optagelserne og kan se, hvordan de samme billeder bliver brugt igen og igen. Et andet af de klassiske motiver er altanerne.

“I firserne viste man ofte billeder af indvandrere på altaner – et billede på

det danske samfunds evaluering af indvandringsfænomenet. Indvandrerne på altanerne blev portrætteret som passive, ikkedeltagende beskuere. Det er faktisk nede i Tyskland, man først begyndte at lave de her altanbilleder, hvilket så bliver taget op af danske tv-producenter”.

Gennemgangen af de tre årtiers tv-dækning af en gruppe mennesker viser, hvordan særlige billeder og motiver sætter sig fast i en grad, så det farver en hel generations opfattelse af gruppen, deres historie og deres følelser. Billedet af de lidt fortabte, ikkeintegrerede indvandrere, der ikke nåede hjem og aldrig blev rigtige danskere.

De billeder er så fasttømrede, at de faktisk stadig udgør en del af grundfortællingen. Som eksempel på det nævner Silke Holmqvist et nyere program i serien “Indefra med Anders Agger”.

“Anders Agger lavede et “Indefra” om et tyrkisk ægtepar, der gerne vil hjem. Og den måde, han laver det visuelle setup på, ligner de historiske billeder. Det er også billeder af betonaltaner og fortællingen om, hvor svært det er, når følelsen af midlertidighed bliver permanent. Det viser, hvordan sådan nogle billeder er enormt svære at slippe af med”.

Negative selvbilleder

Men det er ikke kun danskernes syn på indvandrerne, der er blevet præget af disse mediastereotyper. Indvandrerens syn på sig selv og deres egen historie er også påvirket af den måde, de er blevet fremstillet i medierne på. Det kan Silke Holmqvist blandt andet konstatere på baggrund af erindringsindsamlinger og samtaler, hun selv har haft.

Har de negative fremstillinger på den måde gjort tilværelsen mere bøvlet for indvandrere?

“Ja, det synes jeg egentlig. Det er ikke mit ærinde med afhandlingen at kritisere DR. DR’s sendeflade har formidlet stereotyper såvel som nuancer. Men det har en stor betydning for debatten, hvilke billeder man vælger. Og historisk set har mediernes billedvalg været en af mange grunde til, at der blev skabt en problematisk indvandrerfigur, som naturligvis også har været med til at skabe problematiske selvbilleder”.

Silke Holmqvist forventer at afslutte ph.d.-projektet i 2021. ■

VIS DIT PH.D.-PROJEKT

Hvem: Silke Holmqvist.

Hvad: “Inventing an immigrant – An emotional geography of guest worker images in Denmark c. 1960-1989”.

Hvor: Institut for Kultur og Samfund, AU.

Hvorfor: Projektet undersøger, hvordan massemediernes fremstilling – særligt fjernsynets – påvirkede det skiftende billede af gæstearbejderen og dennes følelsesliv.

ONLINEUNDERVISNING EFTER PANIKKEN

På få uger har rigtig mange undervisere overskredet grænsen fra panik til it-didaktik, konstaterer forsker i digitale læringsmidler. Første og vigtigste erkendelse er, at onlineundervisning ikke bare er undervisning med strøm til.

DET SKAL DU TÆNKE OVER, NÅR DU UNDERVISER ONLINE

1. Vær tydelig i din kommunikation

Vær tydelig omkring (1) form og plan, (2) læringsmål, (3) anerkendelse af de studerendes deltagelse, (4) gruppeopdeling og teknologisk infrastruktur. Prioriter etablering af en samværsform, som de studerende forstår og finder sig til rette i.

2. Aktiver de studerende

Aktiver de studerendes samarbejde i mindre grupper, og opstil tydelige rammer omkring, hvem der arbejder sammen med hvem, hvad de skal lave, hvorfor og hvor længe de skal arbejde.

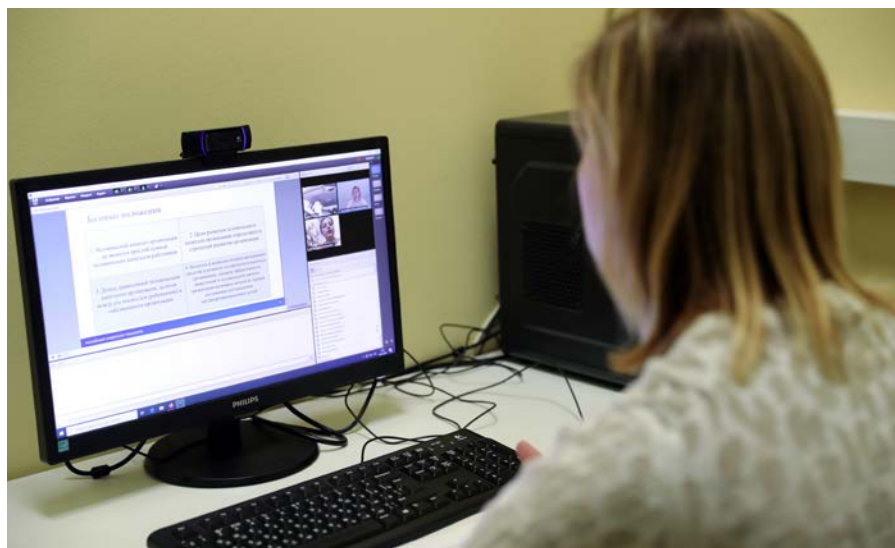
3. Undgå lange onlineforelæsninger

Undgå meget lange onlineaktiviteter i store grupper – eller tænk i hvert fald over, at de er anstrengende og pacificerende for de fleste deltagere. Del gerne forelæsningserne i mindre bidder, og etabler gruppeaktiviteter, afstemning af spørgsmål eller andet.

4. Når noget kikker

Læg en plan, der kan holde til, at noget kikker. Gør så meget information som muligt (fx slides) tilgængeligt forud for undervisningen.

Kilde: Institut for Naturfagernes Didaktik og Center for Digital Uddannelse, KU.

Undervisere over hele verden har måttet lægge undervisningen over på nettet på grund af coronakrisen. Her er en underviser ved Russian University of Transport under et webinar.

Onlineundervisning er på få uger gået fra at være en mulighed til at være en bydende nødvendighed. Undervisere på alle niveauer af uddannelsesspektret er med coronakrisen blevet kastet hovedkulds ud i øvelsen at udskifte fysisk tilstedeværende undervisning med en internetbaseret fuldgod erstatning.

Og i sådan en proces findes der næsten kun et naturligt første stadie: panik.

“På AU fik man fra den ene dag til den anden at vide: Fra i morgen er al undervisning online. Og den første fase var helt klart, hvad man kunne kalde panikundervisning: Hvilke programmer kan jeg bruge, hvordan deler jeg link, hvordan med kamera og

mikrofon? Al fokus har været på teknologien, tabet af ens undervisningsrum og en følelse af at være på pædagogisk-didaktisk udebane”.

Sådan fortæller Rikke Toft Nørgård, lektor ved Center for Undervisningsudvikling og Digitale Medier på AU, der selv både praktiserer og forsker i onlineundervisning, og som i disse tider har travlt med at yde aktiv førstehjælp til kolleger.

Nu er panikken imidlertid ved at have lagt sig rundtomkring på hjemmearbejdspladserne, og det giver luft til at tage næste skridt, hvor det ikke bare handler om at få gennemført undervisningen online, men om at gøre det på en meningsfuld måde.

“Vi er forbi der, hvor øverste sætning på huskelisten er: password, kamera, skærmdeling og slides. I stedet begynder vi at bevæge os ind i det it-pædagogiske og it-didaktiske felt. Det er her, man eksempelvis begynder at interessere sig for, hvordan den gode dialog fungerer i Zoom med aktiv lytning, turtagning og tavshed”, siger hun.

Lang tids forberedelse

En af de vigtige konstateringer, hun selv har gjort, er, at onlineundervisning kræver længere tids forberedelse end i et normalt undervisningslokale.

“Når jeg er online, bruger jeg mere tid, før undervisningen går i gang. Til gengæld kan jeg godt sige: Nu går I ud i grupper 45 min. og arbejder med det her. Og så kan jeg spise morgenmad eller gå en tur med hunden”.

Den grundige forberedelse skyldes, at onlineundervisning kræver en mere detaljeret køreplan med præcise anvisninger for, hvad der skal ske hvornår og hvordan, fordi tingene ikke giver sig selv på samme måde som i det fysiske undervisningslokale. Derfor gør man det – med et udtryk lånt fra filmens verden – at man “scripter” sin undervisning.

“Man er nødt til at have scriptet sin undervisning: Først underviser jeg sådan, så skriver vi sammen her, så beder jeg de studerende trykke på et link, og vi går sammen derhen og arbejder, så tager vi efterfølgende en opsamling, hvor jeg spørger om det her, og vi bruger det her program til at svare i og så videre. Hvor mange undervisere kører den gode onsiteundervisning på rygraden, så har man i onlineundervisning brug for en ny rygrad og en bageopskrift for, hvilke ingredienser man skal bruge, og i hvilken rækkefølge de skal bringes i anvendelse. At scripte er et eksempel på overgangen fra panik og teknik til it-didaktik og egentlig onlineundervisning”.

En ting ad gangen

Det første, man ifølge Rikke Toft Nørgård skal gøre sig klart som underviser, er, at onlineundervisning ikke bare er undervisning med strøm til.

“Det er en klassisk fejl at tænke: O.k., nu skal jeg bare have sat strøm til den her forelæsning. Det betyder ikke, at den gode onsiteforelæsning er dårlig.

Men der skal mere til end at dele sine slides og tale hen over det”, siger hun.

Løsningen ligger dels i at tænke didaktisk med de værktøjer, der kan bruges til at skabe meningsfulde dialoger og interaktioner, dels i underviserens kreativitet i forhold til at tilrettelægge onlineundervisningen, så den engagerer og aktiverer deltagerne.

Men til det hører også et forbehold. Udforskningen af onlineundervisningens muligheder skal nemlig ske med en vis tålmodighed.

“En ting, jeg altid siger til undervisere, der har bevæget sig fra panik til overlevelse, er: Prøv én ny ting hver gang – ikke ti. Fortsæt med det, der virker godt, og byg ovenpå. Det virker sjældent godt, hvis man ikke ved, hvad man vil, eller gør en masse nyt på en gang. Find ud af, hvad der virker for dig, hvordan det virker, og hvorfor det virker. Samtidig er det en god it-didaktisk øvelse at stille sig selv: Hvis jeg kun skal prøve én ny ting hver gang, hvad skal det så være? Hvad skal de studerende opleve i undervisningen og hvorfor?”

Didaktisk genfødsel

Som forsker i digital undervisning har Rikke Toft Nørgård selvsagt haft enormt travlt, siden universiteterne fysisk blev lukket midt i marts. Men

selv om baggrunden er trist, kan hun godt glæde sig over det momentum, onlineundervisningen har fået.

“Der er faktisk en enorm kreativ grøde blandt undervisere. De er fulde af gåpåmod, nysgerrighed og eventyrlyst. Nu opdager de alle mulige værktøjer og spørger: Hvorfor har ingen fortalt mig om alt det her før?”

Selv om onlineundervisningen under coronakrisen er en nødvendighed og en overlevelsesøvelse for underviserne, så rummer den også muligheder og potentialer, der ikke ligger i traditionel undervisning. Hun nævner som eksempel, hvordan man langt lettere kan invitere interessante gæsteforelæsere eller andre eksterne ind i et undervisningsrum online, eller hvordan man kan vælge at tage undervisningen ud i det åbne gennem diskussioner med omverdenen og forskningsfællesskaber online.

“Det kræver eksperimenter, udforskning, kritisk refleksion. Hvad er det, de studerende skal opleve, og hvad vil man gerne have dem til at gøre? Måske oplever man, at de studerende fungerer enormt godt under en undervisning – eller det modsatte – og hvorfor sker det så? Der er en masse fine, it-didaktiske spørgsmål, der dukker op – spørgsmål, vi næsten har glemt at stille. Jeg lærer også bunkevis lige nu”. ■

CBS: IMPONERET OVER OMSTILLING

På CBS Teaching & Learning har man siden 12. marts været i fuld sving med omstillingen fra traditionel undervisning til onlineundervisning. Og afdelingsleder Jakob Ravn fortæller omtrent samme historie som Rikke Toft Nørgård: Først handlede det om teknik, siden kom det til at handle om didaktik.

“Først var det en meget akut opgave, hvor underviserne skulle have hjælp til de tekniske løsninger: Hvor finder jeg værktøjer, og hvordan skal de bruges? Men på bagkant af det begyndte folk at tænke: Hvordan får jeg så undervisningen til at fungere, hvordan få jeg interaktion og dynamik i min undervisning?”

Interaktion og dynamik er nemlig to ingredienser, der meget nemt går fløjten, når man går på nettet med sin undervisning, fortæller Jakob Ravn. Den umiddelbare reaktion for mange undervisere var at optage deres forelæsninger som video og lægge den ud til de studerende på nettet. Men den løsning er “ikke tilstrækkelig”, siger han.

“Selv i forelæsninger med begrænset interaktion bliver der trods alt stillet enkelte spørgsmål, og som underviser kan du se, om de studerende keder sig så meget, at de er på vej ud af lokalet. Men hvis man tager den traditionelle forelæsning og lægger ud til de studerende som en video, så reducerer man interaktionen fra begrænset til absolut nul”.

Alternativerne er dog mange ifølge Jakob Ravn, eksempelvis livesessioner med de studerende, spørgetimer og diskussionsfora, som underviserne kan supervisere.

Og underviserne har været gode til at tage skridtet fra det tekniske til det didaktiske fokus.

“Nogle var selvfølgelig i gang før. Men vi ved, at mange ikke var særlig godt rustet, da de pludselig blev tvunget ud i det. Og mange er rigtig godt i gang og er gået konstruktivt og positivt til værks. Det er ret imponerende”, siger Jakob Ravn.

At slå sig på det sociale

Samfundets sociale kendsgerninger bider man sjældent skeer med uden at møde modstand. I kølvandet på en videnskabsteoretisk forelæsning på Uddannelsesvidenskab på Aarhus Universitet drøftede de studerende, om Émile Durkheims klassiske sociologiske positivisme kan bruges som nøgle til at forstå de handlemuligheder, de har – og de tankeformer, de selv inkarnerer.

Den franske sociolog Émile Durkheim skrev klassikeren “Den sociologiske metodes regler” i 1895. Forleden underviste jeg en større flok uddannelsesvidenskabelige bachelorstuderende i et uddrag af den danske oversættelse fra år 2000 af andenudgaven fra 1901. Durkheim levede og virkede på et tidspunkt, da den naturvidenskabelige positivisme satte sig igennem, og det var hans ideal at gøre den nye videnskab, sociologien, til en stærk videnskab.

Durkheims sociologiske positivisme hævder, at sociale fænomener er lige så virkelige som materielle ting. Stående dér i auditoriet over for de studerende brugte jeg et komparativt og hårdtslående pædagogisk eksempel for at gøre de 119-125 år gamle tanker vedkommende og forståelige. Hvis du styrter på din cykel, slår du dig i “mødet” med asfalten, men du kan faktisk også risikere at slå dig på det sociale.

Ifølge den klassiske sociolog består de sociale kendsgerningers orden “i bestemte måder at handle, tænke og føle på, der er ydre i forhold til individet, og som er forsynes med en tvangsmekanisme, i kraft af hvilken de påtrænger sig individet”. Sociale kendsgerninger binder os at agere på passende vis, og Durkheim finder den sociale tvang uomgængelig og kunne ikke forestille sig et samfund uden stabiliserende tanke- og adfærdsformer. Sammenhængskraften skulle sikres af

funktionelle delelementer, tilregnelig handlen og et fælles virke.

Durkheim havde bestemt også sans for at sætte modstand og konflikt på begreb. Det er “et iboende karakteristikon ved disse sociale kendsgerninger”, at det “giver sig til kende, så snart jeg forsøger at gøre modstand. Hvis jeg forsøger at krænke Lovens regler, reagerer de mod mig for at forhindre min handling ...”. Og videre: “En social kendsgerning genkendes på den ydre tvangsindvirkning, den øver eller er i stand til at øve på individerne”.

Tvangsformer findes også i dag

Til min store forundring genkendte og identificerede mange af de studerende lignende sociale tvangsformer i vores samtid. De gav ikke meget for den højtbetragtede liberalistiske myte om, at de skulle være fuldstændig autonome individer (også kaldet den metodologiske individualisme), eller at komplekse samfundsmæssige regler udspringer af individuelle beslutninger. Jeg kunne fortælle dem, at Durkheim var tilhænger af en metodologisk kollektivism, og at han ikke mente, at samfundet kunne konciperes, hvis man tager afsæt

“ Durkheim finder den sociale tvang uomgængelig og kunne ikke forestille sig et samfund uden stabiliserende tanke- og adfærdsformer.

i de individuelle bevidstheder og deres mere eller mindre rationelle valg.

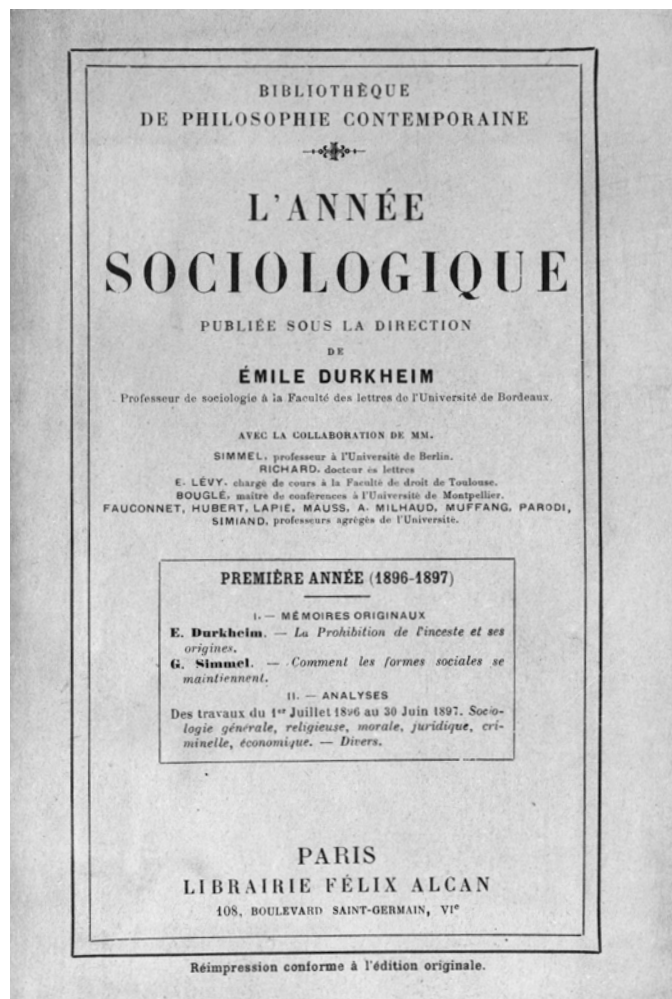
Til gengæld mente de ikke, at kravene til påklædning og opførsel og sanktionerne for upassende adfærd er helt så stramme og entydige, som Durkheim beskrev disse i sin tid: “Hvis jeg ikke underkaster mig omverdenens konventioner, hvis jeg, når jeg klæder mig, ikke tager noget hensyn til den skik og brug, der følges i mit land og i min sociale klasse, så vil den latter, jeg fremkalder, og den afstand, man tager fra mig, have samme effekt som en straf i egentlig forstand, om end i noget afsvækket form”.

Men hvor Durkheim beskrev de sociale kendsgerninger som “ydre”, så karakteriserede de studerende snarere disse som “indre”. De brugte ikke ordene inderliggjorte og internaliserede, men det var tydeligvis det, de mente.

Efterlods tænkte jeg i mit stille sind på, om der er opstået en virksom hybrid mellem en evindelig selvkontrollerende, selvvrurderende og strategisk navigerende subjektivitet, der indoptager samtidens anmassende forventninger og strukturelle tvangsformer i sig. Måske har den sociologiske positivismes sociale kendsgerninger holdt flyttedag. De har nu på trods af årtiers positivismekritik sat sig grundigt fast – ikke blot i de individuelle sind, men i store dele af ungdomsgenerations tankehorisont. Samtidens sociale

Émile Durkheim, 15.4.1858-15.11.1917, fransk samfundsforsker og en af sociologiens grundlæggere.

Første udgaven af L'Année Sociologique fra 1896.

kendsgerninger påtvinger således de fleste unge at tænke i konkurrence-dygtig uddannelse, entydige performancekrav og en effektiv tidsøkonomi. Fremdriftsreformen, den målstyret og modulparcellerede undervisning og kortåndetheden er ikke bare ydre krav, men tager i stigende grad også form af "naturaliserede" forventninger, som de unge selv bærer ved til, vedligeholder og i overraskende stort tal honorerer.

Unge skal ikke finde sig i at blive slået på

Men det betyder også, at mange unge slår sig på det sociale i denne tid, og at forskere, politikere og offentligheden må betænke, at der er mere på spil, end en individualiserende tilgang til problematiske fænomener – rækkende fra frafald til psykiske problemer, manglende robusthed, apati og en mere eller mindre servil tilpasning til

uddannelsesmaskinen – måtte kunne (årsags)forklare.

Tankevækkende er det, at Durkheim pointerer, at vi nærmest søvngængeragtigt er "fuldstændig uvidende om de årsagsforhold" og de sociale love, vi er underkastet, og at det derfor er nødvendigt, hvis vi har ambitioner om at komme til at forstå strukturerne bag fremtrædelsernes overflade, "at sociologien indtager den samme forskerholdning som den, der kendetegner fysikerne, kemikerne og fysiologerne, når de bevæger sig ind i en endnu uudforsket egn inden for deres videnskabelige domæne".

Til gengæld holder det ikke – med hermeneutikkens og fænomenologiens indsigtsgivende og uomgængelige erkendelser i løbet af det 20. århundrede in mente – at ville gå til de sociale fænomener (herunder: subjektiviteternes "indersider") på eksakt samme måde, som man kan udforske

et præparat under et forstørrelsesglas eller iagttage og måle på en tavs kemisk forbindelse.

At være menneske er at opleve og erfare verden og sig selv og sin kropslige væren i verden på en unik facon – ikke at være eller blive reduceret til en objektivérbar genstand uden stemme. Mennesket er en forstående og fortolkende eksistens og ikke kun et tilregneligt element i noget, der skulle være en altforklarende sociologisk positivisme.

Dertil kommer, at man ikke skal finde sig i at slå sig for meget på det sociale endsige at være udset til at spille andenviolin i samfundet som den afhængige variabel – hvad enten man er studerende eller lærer på "deres" universitet. Engagement skal der til, og modet til at slå igen kan blive styrket, hvis man går sammen med andre, der heller ikke vil finde sig i vedvarende at blive slået på. ■

INNOVATIONSFONDEN AFSÆTTER HASTEPULJE PÅ 50 MIO. KR. TIL KAMPEN MOD CORONAVIRUS

Innovationsfonden har afsat en ekstraordinær pulje på 50 mio. kr., som skal være med til at finansiere forsknings- og innovationsløsninger, der kan reducere skadevirkningerne af coronapandemien for befolkningen, sundhedsvæsenet, erhvervslivet og samfundsøkonomien.

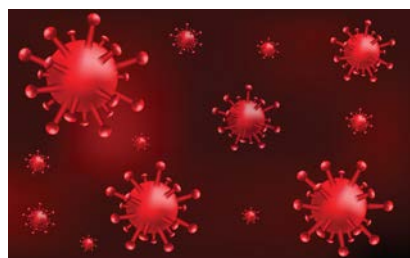
“Coronapandemien breder sig hastigt i både Danmark og resten af verden. Derfor er der behov for hurtige forsknings- og innovationsløsninger fra vores dygtige forskere og innovative virksomheder, som kan gavne patienter, sundhedsvæsenet, vores erhvervsliv og samfundsøkonomi som helhed. Derfor opfordrer vi nu alle forskere og virksomheder, der sidder med relevante initiativer til kampen mod coronapandemien, til at skrive en lynansøgning til Innovationsfonden, så vi hurtigt og smidigt kan få sat gang i de projekter, der kan bidrage”, udtaler **Anne-Marie Levy Rasmussen**, direktør for Innovationsfonden.

Ansøgningsfristen var den 14. april, men fonden har i skrivende stund ikke meldt ud, hvilke projekter der er blevet tilgodeset med midler.

Det er et krav, at projekterne skal kunne igangsættes umiddelbart og potentielt kunne give væsentlig effekt nationalt eller globalt inden for en kort tidshorisont.

100 MIO. KR. TIL TI NYE COVID-19-FORSKNINGSPROJEKTER

Regeringen har med støtte fra samtlige partier i Folketinget afsat yderligere 100 mio. kr. til coronarelateret forskning og udvikling. Det kommer oven i de 50 mio. kr., som blev afsat i første omgang.

Pengene skal blandt andet gå til 10 nye forskningsprojekter, men det er også planen, at en del af de i alt 150 mio. kr. skal bruges på at støtte små og mellemstore virksomheder med innovations- og udviklingsprojekter, som kan hjælpe samfundet i coronakrisen.

Et af forskningsprojekterne ser på, om man kan udvikle en simpel og billig test, som med det samme kan vise sygdomsudviklingen hos patienter, der er under mistanke for virusinfektion. Et andet projekt undersøger, hvilke faktorer der gør, at dødeligheden hos

80-årige Covid-19-patienter er 100 gange større end hos 30-årige patienter. Og et tredje projekt ser på, om man kan mildne sygdomsforløbet hos nye patienter ved hjælp af blodtransfusion fra tidligere Covid-19-patienter.

Det er forskere fra flere danske universiteter og hospitaler, der står bag de 10 nye forskningsprojekter, som modtager støtte. Beløbene er på mellem 750.000 kr. og 7,4 mio. kr.

Modtagerne er lektor **Martin Tolstrup**, der er tilknyttet Aarhus Universitet, professor **Ivan Brandslund** (Syddansk Universitet), professor **Mads Albertsen** (Aalborg Universitet), **Henrik Krarup** (AAU), klinisk professor **Bodil Steen Rasmussen** (Aalborg Universitetshospital), klinisk professor **Ismail Gögenur**, Sjællands Universitetshospital, overlæge og klinisk lektor **Christian B. Laurson** (Syddansk Universitet), klinisk lektor og overlæge **Sisse Rye Ostrowski** (Københavns Universitet), professor **Anders Kristensen** (DTU) og lektor **Morten Scheibye-Knudsen** (KU).

DRONNINGENS VIDENSKABSPRIS GÅR TIL MOLEKYLÆRBIOLOG FRA KU

HM Dronning Margrethe II's Videnskabspris på 100.000 kroner går i år til **Anja Groth**, professor ved Københavns Universitet og forsker i molekylær cellebiologi og epigenetik.

Hun er program- og gruppeleder ved Novo Nordisk Foundation Center for Protein Research (CPR), som hører under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, og blandt de førende inden for forskning i, hvordan menneskets celler husker deres funktion, når de deler sig.

Prisen blev indstiftet af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab i 2015 i anledning af selskabets protektor HM Dronning Margrethe II's 75-års fødselsdag. Den gives én gang om året til en fremragende dansk forsker under 50 år, hvis forskning er inden for de videnskaber, som selskabet repræsenterer.

Anja Groth har tidligere modtaget flere priser og anerkendelser for sit arbejde. Det gælder blandt andet EliteForsk-prisen fra Uddannelses- og Forskningsministeriet, som Anja Groth modtog i 2018, samt Heirloom Award for Women Scientist Leaders og ikke mindst optagelse i både European Molecular Biology Organization og Videnskabernes Selskab. Desuden har hun også været medlem af Danmarks Frie Forskningsfonds Forskningsråd for Sundhed og Sygdom.

Anja Groth kan se frem til at få overrakt prisen af HM Dronning Margrethe II selv ved en prisoverrækkelse i selskabet. Overrækkelsen skulle egentlig have fundet sted i april tæt på Dronningens egen fødselsdag, men forventes på grund af coronakrisen at finde sted i efteråret.

Efter overrækkelsen vil Anja Groth give en præsentation af sin nyeste forskning for de deltagende gæster.

Tidligere prismodtagere er prof. Marie-Louise Nosch, prof. Morten Heiberg, prof. Bo Brummerstedt Iversen og prof. Jens-Christian Svenning.

VILLUM FONDEN STØTTER OTTE PROJEKTER MED I ALT 52,5 MIO. KR.

VILLUM FONDEN har for første gang uddelt bevillinger i det nye program til datadrevet tværfaglig forskning: Villum Synergy. To store projekter og seks pilotprojekter modtager i alt 52,5 mio. kr.

VILLUM FONDEN

Programmet er målrettet forskere fra datalogi, statistik eller anvendt matematik, der skal samarbejde med forskere fra en bred vifte af andre fag for at koble digitalisering, kunstig intelligens og big data til andre fagområder. VILLUM FONDENS bestyrelse har udvalgt otte projektsamarbejder mellem eksperter inden for datalogi og eksperter fra natur- og teknisk videnskab, økonomi og kommunikation. Fonden havde modtaget i alt 82 ansøgninger til programmet; heraf 13 ansøgninger til store projekter i allerede etablerede samarbejder og 69 ansøgninger til initieringsprojekter til opstart af nye samarbejder.

De to store bevillinger går til:

Professor **Rasmus Fensholt**, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet, og professor **Christian Igel**, Datalogisk Institut, Københavns Universitet, til projektet “Deep Learning and Remote Sensing for Unlocking Global Ecosystem Resource Dynamics” (DeReEco) (14,9 mio. kr.).

Professor **Sune Lehmann**, Institut for Matematik og Computer Science, DTU, og professor **David Dreyer Lassen**, Økonomisk Institut, Københavns Universitet, til projektet “Nation-scale social networks” (19,7 mio. kr.).

Bevillinger til opstart af nye samarbejder går til:

Professor **Kim G. Larsen**, Institut for Datalogi, Aalborg Universitet, og professor **Michael Rasmussen**, Institut for Byggeri, By og Miljø, Aalborg Universitet, til “CLAIRE: Controling wAter In an uRban Environment” (2,9 mio. kr.).

Lektor **Rasmus Helles**, Institut for Kommunikation, Københavns Universitet, og professor **Jakob Grue Simonsen**, Datalogisk Institut, Københavns Universitet, til “Privacy Lost: How regional differences in power and politics have shaped worldwide digital surveillance” (2,9 mio. kr.).

Professor **Katja Hose**, Institut for Datalogi, Aalborg Universitet, og professor MSO **Mads Albertsen**, Institut for Kemi og

Biovidenskab, Aalborg Universitet, til "Data Science meets Microbial Dark Matter" (3 mio. kr.).

Professor **Ingemar Johansson Cox**, Datalogisk Institut, Københavns Universitet, og seniorforsker **Hao Hu**, Institut for Fotonik, DTU, til "Searchlight: Integrated Optical Neural Networks for Information Retrieval" (3 mio. kr.).

Professor **Ira Assent**, Institut for Datalogi, Aarhus Universitet, og professor **Birgit Schiøtt**, Institut for Kemi og iNANO, Aarhus Universitet, til "Effective, efficient and robust clustering models for molecular dynamics simulations" (3 mio. kr.).

Professor **Huai Wang**, Institut for Energiteknik, Aalborg Universitet, og professor **Bin Yang**, Institut for Datalogi, Aalborg Universitet, til "Light-AI for Cognitive Power Electronics" (3 mio. kr.).

Næste ansøgningsrunde bliver annonceret den 4. november 2020 med ansøgningsfrist 3. marts 2021.

KENDT SLANKEFORSKER SKIFTER FRA KU TIL NOVO NORDISK FONDEN

Professor **Arne Astrup**, der i dag er leder af Institut for Idræt og Ernæring på Københavns Universitet, er blevet ansat som programdirektør i Novo Nordisk Fonden for at udvikle et nyt nationalt initiativ, der skal have fokus på at fremme sund vægt hos børn og deres familier. Målet er at reducere antallet af børn og unge, der har overvægt.

Ambitionen er at etablere et nationalt center til fremme af sund vægt gennem samarbejdsorienteret forskning, innovation og udvikling af evidensbaserede interventioner og forebyggelsesindsatser med særligt fokus på børn og deres familier.

Arne Astrup er uddannet læge (1981), dr.med. (1986) og professor ved Københavns Universitet. Hans forskning er internationalt anerkendt, og han er en af Københavns Universitets mest citerede forskere. Fra 1992 til 2003 var han formand for Ernæringsrådet, 2005-2009 præsident for International Association for the Study of Obesity og er aktuelt medredaktør af American Journal of Clinical Nutrition. Han har også fungeret som rådgiver for en række virksomheder vedr. ernæring og overvægt og har været medstifter af selskaber, som er blevet spundet ud af Københavns Universitet.

Netop samarbejdet med industrien har flere gange gjort Arne Astrup til en kontroversiel figur i medierne, som da han udtalte, at sukker og øl ikke feder. Han har også under navnet Doktor Slank anbefalet en slankepille fra en virksomhed, han selv havde aktier, til læserne af sin brevkasse i et ugeblad.

Arne Astrup har ledet Institut for Idræt og Ernæring de seneste otte år, men hans åremålsansættelse som institutleder løber

ud til juli. Han har valgt at fortælle om sit jobskifte allerede nu, i håb om at det kan bidrage til at tiltrække flere gode ansøgere til institutlederposten. Arne Astrup har fået orlov fra sin professorstilling, i den tid han skal lede fondsinitiativet.

NYE MEDLEMMER AF DANMARKS FORSKNINGS- OG INNOVATIONSPOLITISKE RÅD

Uddannelses- og forskningsministeren har udpeget den nye formand og fire nye medlemmer af Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd (DFiR). I forbindelse med udnævnelsen af de nye medlemmer er fire siddende medlemmer blevet genudpeget for en periode på tre år.

Den nye formand er professor **Frede Blaabjerg** fra Aalborg Universitet, der afløser Jens Oddershede, forhenværende rektor på SDU, der har stået i spidsen for rådet, siden det blev etableret i 2014.

Frede Blaabjerg er professor i effekt-elektronik på Institut for Energiteknik, og han er en internationalt anerkendt forsker og blandt de førende på sit felt. Han har blandt andet modtaget prisen Global Energy Prize for sit tekniske og ledelsesmæssige bidrag til forskningen i effekt-elektronik og er præsident for IEEE Power Electronics Society. Desuden er han kendt for at være en særdeles produktiv forsker, der i løbet af sin karriere har udgivet mere end 1.400 videnskabelige artikler.

De otte medlemmer af DFiR er: Professor **Frede Blaabjerg**, Aalborg Universitet (formand) Professor, centerleder **Jes Broeng**, Danmarks Tekniske Universitet Professor, centerleder **Mette Birkedal Bruun**, Københavns Universitet Professor MSO **Kristine Niss**, Roskilde Universitet

Forskningsdirektør **Christina Aabo**, Ørsted Institutleder **Anna Haldrup**, Københavns Universitet (genudpeget)

Professor, direktør **Søren Rud Keiding**, Aarhus Universitet (genudpeget) Professor, forskningschef **Søren Bech**, B&O og Aalborg Universitet (genudpeget) Professor, Head of Talent Programmes **Thomas Sinkjær**, Lundbeckfonden (genudpeget).

De nye medlemmer begyndte arbejdet den 1. april 2020. Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd skal give uddannelses- og forskningsministeren, Folketinget og øvrige ministre uafhængig og sagkyndig rådgivning om forskning, teknologiudvikling og innovation på et overordnet niveau – også om kommende behov på området, fx om forskningens rolle i forhold til den grønne omstilling.

NYT DANSK-ISLANDSK HAVFORSKNINGSCENTER ÅBNER PÅ KU

Et nyt havforskningscenter, som vil blive ledet af professor **Katherine Richardson** fra GLOBE Institute, åbner nu på Københavns Universitet. Det nye center skal øge

forståelsen af samspillet mellem klima og økosystemer samt betydningen af klimarelaterede ændringer i havet for kulturen og samfundet i Island.

Carlsbergfondet bidrager med 25 mio. kr., den islandske stat med 7 mio. kr. og Islands Forskningsfond gennem det islandske forskningscenter Rannís med 5 mio. kr.

"Dronning Margrethes og Vigdís Finnbogadóttirs tværfaglige Forskningscenter for Hav, Klima og Samfund" gives som en fælles fødselsdagsgave til Dronning Margrethe og den fhv. islandske præsident Vigdís Finnbogadóttir.

Forskningscenteret vil have base på både Københavns Universitet og Islands Universitet og vil blive ledet af professor Katherine Richardson fra Københavns Universitet i samarbejde med en række danske og islandske forskere.

Bevillingen vil primært støtte ansættelse af yngre talentfulde forskere på postdoc-niveau og vil spille en afgørende rolle for at styrke samarbejdet mellem de danske og islandske forskere tilknyttet centeret.

Centerets forskning vil belyse samspillet mellem klimaet, økosystemet og samfundet, herunder kultur, med udgangspunkt i forandringerne i det nordlige Atlanterhav og i Island – både i historisk tid og længere tilbage i geologisk tid. Udgangspunktet er det moderne hav som baggrund for at forstå det islandske samfund i dag – ikke mindst i lyset af klimaforandringerne.

RUC-PROFESSOR UDGIVER BOG OM POPULISME OG INTERAKTIVT LEDERSKAB

Relationen mellem de politiske eliter og de stadig mere politisk selvbevidste borgere er udfordret i de gamle veletablerede demokratier. Det er udgangspunktet for bogen "Interactive Political Leadership" af **Eva Sørensen**, som er professor ved Institut for Samfundsvidenskab og Erhverv på Roskilde Universitet.

Ubalancen mellem de nye, selvbevidste borgere og politikere, der får kritik for primært at lytte til borgerne, når valget nærmer sig, har givet populistiske politikere vind i sejlene over det meste af den vestlige verden, og det er problematisk, vurderer Eva Sørensen.

Hun argumenterer i bogen for, at interaktivt politisk lederskab er vejen til en stærkt

tiltrængt modernisering af demokratiet, så det kan fungere i et samfund med aktive antiautoritære borgere og en tilpasning af de offentlige sektors styreform, så de bliver i stand til at løse tidens store udfordringer.

Ifølge Eva Sørensen gennemfører parlamentet over hele verden i disse år forsøg med øget borgerdialog.

I Danmark har kommunerne lagt sig i spidsen med udvikling af nye arenaer for såkaldt dialogbaseret politikudvikling. I Gentofte Kommune opretter kommunalbestyrelsen hvert år en række såkaldte opgaveudvalg, hvor politikere og borgere arbejder sammen i to-tre måneder med henblik på at udarbejde forslag til nye løsninger på vigtige, lokale problemer.

Og i Irland har man introduceret borgerfora, der rådgiver parlamentet i sager med høj konflikt – senest i forbindelse af en folkeafstemning om abort.

Bogen "Interactive Political Leadership" er udkommet på Oxford University Press.

AARHUS UNIVERSITET INDGÅR SAMARBEJDE MED MEDICINALINDUSTRIEN

Aarhus Universitet og en række internationale lægemiddelproducenter går sammen i et åbent forskningssamarbejde, ODIN (Open Discovery Innovation Network), som Novo Nordisk Fonden støtter med 54,5 mio. kr. Data og resultater fra samarbejdet stilles åbent og gratis til rådighed for omverdenen.

Den overordnede ambition er at skabe hurtigere og mere effektiv opdagelse af nye lægemidler ved at have et stærkt fundament af grundlæggende viden og analyseværktøjer, som alle får

adgang til – også konkurrerende virksomheder.

Universitetets forskere får bl.a. adgang til virksomhedernes knowhow og automatiseringsekspertise – og flere virksomheder har eksempelvis åbnet for egne screeningsbiblioteker og molekyler, der kan løfte og accelerere forskernes arbejde.

ODIN-netværket består foreløbig af forskere fra de naturvidenskabelige, tekniske og sundhedsvidenskabelige fakulteter på Aarhus Universitet samt industripartnere, bl.a. Novo Nordisk, LEO Pharma, Lundbeck, Boehringer Ingelheim og Nordic Bioscience. Andre virksomheder og forskere er velkomne til at deltage i projektet.

Bevillingen på 54,5 mio. kr. fra Novo Nordisk Fonden skal finansiere ODINs sekretariat og universitetets del af forskningsprojekterne i tre år.

AU-FORSKER FÅR 10 MIO. KR. TIL FORSKNING I ÆLDREPLEJE I GHANA

Lektor **Ulrika Enemark** fra Aarhus Universitets Institut for Folkesundhed har fået godt 10 mio. kr. fra Danida til et forskningsprojekt, der bidrager med ny viden om behov og potentiale for

udvikling af ældrepleje i lande med lavere middelindkomst som fx Ghana.

Lige nu er det enten den nærmeste familie eller den uregulerede og hastigt ekspanderende private plejesektor, der tager sig af pleje af og omsorg for landets ældste.

Ulrika Enemark og hendes forskerkolleger undersøger bl.a., hvordan plejesektoren kan udvikles, organiseres og finansieres. De arbejder ud fra en hypotese om, at samfundet i Ghana er bedre stillet med regulering og med delvis kollektiv finansiering af plejesektoren.

Med midlerne fra Danida kan Ulrika Enemark ansætte fire ph.d.-studerende og fire postdocs på projektet, ligesom hun delvist frikøber forskerkolleger i Ghana og Nairobi.

DTU-PROFESSOR MODTAGER MILLIONBEVILLING FRA EU

Professor **Henning Friis Poulsen** fra DTU Fysik har modtaget et ERC Advanced Grant fra EU på knap 19 mio. kr. (2,5 mio. euro) til at udvikle en

model, der kan forudsæ, hvordan metallers styrke og evne til at kunne formes bliver påvirket, når de er i brug. En viden, der kan få stor betydning for udviklingen af nye lette og stærke metal-komponenter til anvendelse fx inden for bil-, fly- og energibranchen.

Henning Friis Poulsen er den første forsker på DTU og den kun anden danske forsker, som har modtaget to ERC Advanced Grants, der er øremærket særligt talentfulde forskere.

Det første ERC Advanced Grant fik Henning Friis Poulsen i 2011 til at udvikle et røntgenmikroskop, der som noget helt nyt ikke blot undersøger overfladen af materialer, men også gør det muligt at kigge ind i dem, når de bliver anvendt. Mikroskopet blev færdigt sidste år og giver forskerne en enestående mulighed for at betragte materialer i 3-d-film med knivskarpe billeder, som kan opfange de hurtige ændringer, der sker, når et materiale påvirkes under brug.

Hans viden og indsigt i metoder til at undersøge materialer er blevet omsat i to startupvirksomheder. Den ene virksomhed, Xnovo, blev etableret i 2012 og markedsfører innovative 3-d-røntgenmetoder. Den anden virksomhed er Exruptive fra 2014, som står bag et helt nyt koncept for check-in af bagage i lufthavne baseret på ny røntgenteknologi.

KU-ARKÆOLOG DELER PRIS FOR ARTIKEL I INTERNATIONALT TIDSSKRIFT

Sammen med en række forskerkolleger fra hele verden modtager arkæolog **Scott Haddow** fra Københavns Universitet dette års Cozzarelli Prize, der uddeles af tidsskriftet

Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America (PNAS). Forskerne modtager prisen for den bedste artikel inden for feltet Social & Behavioural Science. I artiklen "Bioarchaeology of Neolithic Çatalhöyük" påviser de, at overgangen til landbrug i det sydvestlige Asien for 11.000 år siden førte til øget behov for arbejdskraft og større risiko for fysisk vold og sygdomme.

For at vurdere, hvilken effekt overgangen til agerbrug havde på menneskets livsstil, sundhed og kultur, gennemførte forskerne en bioarkæologisk undersøgelse af Çatalhöyük (7.100-5.950 f.Kr.), et af de tidligste forhistoriske bysamfund i det nuværende Tyrkiet, som har været beboet i sammenlagt 1.150 år. Ved at inddrage tidligere undersøgelser i området kunne arkæologerne analysere påvirkningen fra miljø, diæt og livsstil på menneskenes sundhed og velbefindende i dette tidlige landbrugssamfund.

Ifølge PNAS' prisudvalg giver undersøgelsen os et unikt indblik i de forandringer i menneskets livsstil, som det tidlige agerbrug forårsagede. Årets vindere er udvalgt blandt 3.300 artikler i PNAS i 2019.

AU-LEKTOR FÅR MILLIONER TIL FORSKNING I KROPPENS VÆSKEBALANCE

Lene N. Nejsum, lektor på Aarhus Universitet, har fået et Hallas-Møller Ascending Investigator Grant fra Novo Nordisk Fonden til sin forskning i kroppens væskebalance. Den nye

bevilling finansierer hendes forskning med 10 mio. kr. over de næste fem år.

Flere sygdomme som fx kronisk nyresygdom og hjertesvigt er forbundet med fejlregulering af kroppens vandbalance i form af enten væskemangel eller væskeansamling. Nyrenerne, og især vandkanalproteinet Aquaporin-2, spiller en afgørende rolle for kroppens vandbalance bl.a. i forhold til regulering af urinkoncentration. Og det er netop dét protein, Lene N. Nejsum nu vil undersøge nærmere.

Hun og hendes forskerkolleger bruger bl.a. nyudviklede metoder inden for bioimaging, der kan visualisere de små Aquaporin-2-vesikler i nyreceller, i håbet om at øge forståelsen af de fysiologiske mekanismer, der regulerer proteinet. En forståelse, der vil kunne bidrage til udvikling af behandling, som kan opretholde kroppens vandbalance.

440 MIO. KR. FRA NOVO NORDISK FONDEN SKAL LOKKE TOPFORSKERE TIL DANMARK

Novo Nordisk Fonden har bevilget i alt 440 mio. kr. til to nye støtteprogrammer, der skal få de bedste forskere til Danmark.

ново nordisk fonden

De 300 mio. kr. er til et nyt forskningsprogram med navnet Recruit, der skal hjælpe danske universiteter med at rekruttere de bedste forskere fra de naturvidenskabelige og tekniske områder på adjunkt-, lektor- og professorniveau. Desuden har fonden afsat 140 mio. til et andet forskningsprogram kaldet Start Packages, hvor formålet er at øge forskermobiliteten på danske universiteter og hospitaler.

Recruit-bevillingerne kan blandt andet gå til at dække indkøb af udstyr, etablering af laboratoriefaciliteter, ansættelser af ph.d.er og postdocs og forskerens egen løn.

I Start Package-programmet kan danske offentlige universiteter og hospitaler søge om bevillinger på seks-otte mio. kr. over fire år til at dække udgifter til blandt andet flytning, etablering af laboratorie eller udstyr og opbygning af en selvstændig forskningsgruppe i forbindelse med rekruttering og fastansættelse af en specifik forsker. Første ansøgningsrunde er åbnet og lukker 18. maj.

AARHUS-FORSKERE VIL BYGGE KUNSTIG COMPUTERHJERNE

Forskere fra Aarhus Universitet har modtaget 33 mio. kr. (4,4 mio. euro) fra EU-rammeprogrammet Future and Emerging Technologies (FET). Målet er at udvikle et neuromorfisk computersystem (NCS) som ny kunstig intelligens-hardware (AI-hardware), der kan rammesætte AI-software i et fysisk system, der er bygget som en menneskehjerne. Et sådant setup har potentiale til at forbedre ydelsen af selv topmoderne computersystemer med op til 100.000 gange.

“En række nylige videnskabelige gennembrud inden for spintronik har medført, at vi i dag mener, at vi er i stand til at skabe en kunstig hjerne; et neuromorfisk computersystem, som efterligner hjernens synapser og neuroner i et neuralt netværk, der giver helt nye muligheder inden for eksempelvis kognitiv computing”, siger ekspert i integreret elektronik lektor **Farshad Moradi** fra Institut for Ingeniørvidenskab, Aarhus Universitet.

Han koordinerer projektet med navnet SpinAge, der vil gøre fuldstændig op med den normale måde at bygge computere på via integrerede kredsløb og i stedet anlægge en ny hardwarestrategi, der udelukkende fokuserer på hjernens opbygning med neuroner, synapser og neurale netværk.

Projektet løber fra okt. 2020 til okt. 2024, og partnerne er ud over AU Politecnico di Milano (Italien), International Iberian Nanotechnology Laboratory (Portugal), NanOsc AB (Sverige), Tyndall Institute (Irland), CSIC (Spanien) og University of Greifswald (Tyskland).

CBS-PROFESSOR SKAL LEDE FN- INITIATIV

Mette Morsing, professor på Copenhagen Business School (CBS), er blevet udnævnt til chef for PRME (Principles of Responsible Management Education) med base på FN's Global Compact-kontor i New York, USA, pr. 1. maj 2020.

Principles for Responsible Management Education (PRME) er et FN Global Compact-initiativ, der blev lanceret i 2007. Der er i dag mere end 850 underskrivende handelshøjskoler fra hele verden. Formålet er at hæve profilen for bæredygtighed i skoler overalt i verden og at udstyre nutidens forretningsstuderende med forståelsen og evnen til at fremme bæredygtig udvikling.

Mette Morsing har været professor i samfundsansvar ved Institut for Ledelse, Samfund og Kommunikation (MSC) på Copenhagen Business School siden 2007 (det første sådanne professorat i Danmark). I 2017 blev hun udnævnt til professor og Mistra-formand for bæredygtige markeder og administrerende direktør for Misum Mistra Center for bæredygtige markeder ved Stockholm School of Economics i Sverige (sammen med sin CBS-stilling).

Mette Morsing planlægger at bevare en tilknytning til CBS' Center for bæredygtighed, mens hun arbejder for PRME.

AU OPTAGET I EUROPÆISK NETVÆRK FOR ENERGITEKNOLOGI

Aarhus Universitet er blevet medlem af The European Association for Storage of Energy (EASE).

EASE arbejder for at fremme udviklingen af et effektivt, sikkert og klimaneutralt energisystem i Europa blandt andet ved at komme med anbefalinger til politisk regulering.

Netværket består af medlemmer fra alle dele af værdikæden omkring energilagring – det vil sige både universiteter, teknologivirksomheder og energiselskaber.

Aarhus Universitet er optaget i EASE på baggrund af en række markante forsknings- og udviklingsaktiviteter inden for batteriteknologi.

“På universitetet skaber vi ny viden om lagringsteknologier, og vi har et stærkt fokus på anvendelse. Vi arbejder målrettet på at få teknologierne ud af vores laboratorier, så de kan fungere i virkeligheden. Det betyder, at de skal være effektive, økonomisk bæredygtige og integrerbare med vores eksisterende energisystemer”, siger **Corneliu Barbu**, adjunkt, Ingeniørhøjskolen på AU.

Corneliu Barbu er AU's repræsentant i EASE, og han står desuden i spidsen for et af universitetets mest markante energiforskningsprojekter.

KU-PROFESSOR FORMAND FOR TIETGENPRISEN

Jakob Roland Munch, professor i økonomi på Københavns Universitet, er blevet udpeget til ny formand for Tietgenprisen, der er en af de største priser til yngre talentfulde forskere i Norden.

Han har desuden siden den 1. januar været medlem af formandskabet for De Økonomiske Råd, de såkaldte vismænd.

Jakob Roland Munch er i sin forskning især fokuseret på international handel, globalisering og arbejdsmarkedsøkonomi. Han er cand.scient.oecon. fra Aarhus Universitet i 1996 og ph.d. i økonomi fra Aarhus Universitet i 2000. Han er også tilknyttet det tyske IZA-institut og Economic Policy Research Unit (EPRU) ved Københavns Universitet og var medlem af Udvalg for kvalitet og relevans i de videregående uddannelser i 2013-2015.

Fremover skal han altså også lede arbejdet med at finde frem til og honorere yngre forskertalenter, der med kritisk og original forskning inden for erhvervsrettet humaniora og samfundsvidenskab har gjort en forskel for dansk erhvervsliv.

Tietgenprisen uddeles årligt af Danish Society for Education and Business og er på 500.000 kr.

Prisen gives til forskningsophold i udlandet eller til et forskningsprojekt, der administreres af modtagerens universitet.

Har du en navnenhed, som du tænker er relevant, så send den til redaktionen på cbl@dm.dk. Vi kan ikke love, at alle kommer med, og forbeholder os ret til at redigere teksten.

Al henvendelse vedr. adresseændring eller -fejl hos din medlemsorganisation (DM eller Djøf).

Af Lasse Højsgaard – lah@dm.dk – Foto: Linda Kastrup/Ritzau Scanpix

Mere viden til dronningen

Videnskabernes Selskab har foræret sin protektor en bog om forskning i anledning af hendes 80-års fødselsdag. Og det er muligvis ikke skudt helt forbi med lidt opdateret viden – særligt hvad angår klimaforskningen.

Dronning Margrethe har ry for at være videnskabeligt interesseret. Her åbner hun konferencen EuroScience Open Forum i 2014.

Hendes Majestæt Dronning Margrethe har rundet et skarpt hjørne. “Det skal fejres”, tænkte de i Videnskabernes Selskab. Og da dronningen, som selskabet bemærker det, har “vist stor interesse for forskningsverdenen gennem hele sit virke”, skulle fødselsdagsgaven bestå i et jubilæumsskrift med titlen “Forskningens skønhed”.

“Den skal være smuk, fordi hun er så interesseret i kunst og kunsthåndværk. Den skal være fuld af viden, fordi hun virkelig gerne vil sætte sig ind i tingene”, forklarede filolog og redaktør af bogen Marita Akhøj Nielsen i pressemeddelelsen.

Men hvor godt ønsker majestæten egentlig at sætte sig ind i tingene? Det spørgsmål har presset sig på, efter at hun for nylig i et interview i Politiken fortalte, at hun ikke var “ganske overbevist” om, at klimaforandringerne er direkte menneskeskabte.

Den videbegærlige monark har med andre ord været i stand til at overhøre den videnskabelige konsensus omkring flere årtiers mest omtalte problemstilling: den globale opvarmning.

“Forskningens skønhed” er en samling af tekster skrevet af 16 forskere,

der fortæller om deres forskning og den skønhed, den indeholder. Tekster med titler som “Kemi – Skønheden og udyret”, “Hjertets flimren” og “Eventyrlige Egypten”. Klimaforskningen er imidlertid ikke lige til at få øje på i indholdsfortegnelsen. Og er det måske ikke i virkeligheden der, majestæten har mest brug for at få opdateret sin viden? Forskerforum lader spørgsmålet gå videre til Marita Akhøj Nielsen.

“Dronningen er protektor for Videnskabernes Selskab, og det at udarbejde et festskrift til hende er noget, vi nærmest har tradition for”, forklarer hun.

De 16 forskningsområder, der bliver skrevet om, er valgt med udgangspunkt i, at den forskningsmæssige bredde i selskabet skal afspejles, og dernæst at de skrivende forskere skal være dygtige formidlere.

“Det vigtigste er at komme ind på temaet: forskningens skønhed. Det går igennem alle artikler, at forfatterne beskriver: Det her gør jeg, fordi der er noget smukt, mærkeligt og fascinerende ved det. For eksempel er vi så heldige at have en matematiker – Susanne Ditlevsen – som kan formidle noget, der ellers hører til det sværeste.

Hendes artikel er sindssygt god”, siger Marita Akhøj Nielsen.

Men hvad så med dronningens akutte behov for viden om klimaet? Jo, klimaet er faktisk med i bogen – skjult under flere af de poetiske kapiteltitler. Marita Akhøj Nielsen fremhæver, at artiklen “Det smukke og overraskende ved permafrost” primært handler om klimaforandringer, og det gælder også en artikel om grønlanderne, der nu trues af ændrede livsvilkår.

“Jeg er enig i, at det ville være påfaldende, hvis klimaet ikke var med, og jeg synes bestemt ikke, det er underbeholdt”, siger Marita Akhøj Nielsen.

Hun vil ikke kommentere dronningens aktuelle udtalelser om klimaet, men slår fast, at Videnskabernes Selskab stadig mener, hun er værd at fejre.

“Vi oplever hende som meget åben og ægte interesseret”, siger hun og tilføjer, at dronningen fik bogen to dage før sin fødselsdag og kvitterede med et sødt takkebrev tilbage.

Udtalelserne i Politiken blev bragt den 11. april – altså før dronningen fik bogen. Så måske er hun faktisk efterfølgende blevet klogere af at læse sit eget festskrift. ■